

BAŞKAN – Benim Adım Namık Kemal Aras, Türkiye Bilimler Akademisi Üyesiyim ve TÜBA adına hepinize hoş geldiniz diyorum.

Türkiye'nin herhalde en büyük problemlerinden bir tanesi eğitim. Çünkü eğitilmemiş insan bir bakıma hiçbir işe yaramıyor. Onun için biz bugün çok şanslıyız ki, hayatını eğitime adanmış bir hocamız, bir büyüğümüz bizlere eğitimin ne olduğunu, nasıl olması lazım geldiği hakkında bilgiler verecek.

Tahmin ediyorum ki, Latif Mutlu'yu hepiniz çok yakın tanıyorsunuz. Ben hayatını birazcık okumaya çalıştım, hakikaten bakıyorsunuz ki, ortaokul lise üniversite yıllarından beri eğitimle uğraşmaya başlamış ve sonunda Bilgi Vakfı ve Bilgi Üniversitesini kurarak bir bakıma son noktayı koymuştur. Fakat Latif Mutlu, yine kutlarım ki hiç durmamış, neredeyse onlarca kitap yazmış çoğu eğitim üzerine olan. Hatta en son kitabı olan Uygarlığın Durak Yerlerini de hala okuyorum, çok hoşuma giden bir cümle var. Şöyle diyor; “bundan 4000 sene önce Sümerlerin yazdığı bir atasözü var, biliyorsun neden başkalarına öğretmiyorsun” Demek ki başkalarına öğretilmeyen bilginin de pek bir anlamı yok. Onun için Sayın Latif Mutlu bugün bu eğitim konusundaki deneyimlerini ve yeni fikirlerini bizlerle paylaşacak.

LATİF MUTLU- Namık beye teşekkür ediyorum, bizi hak etmediğimiz bir şekilde methettiler, biz elimizden geldiği kadar eğitimin ne olduğunu, niçin gerektiğini öğrenmeye ve öğrendiğimizi duyurmaya çalışıyoruz.

Şimdi, konuya evvela kendimizi tanımakla başlıyoruz. Biz devlet büyüklerinin dediği büyük bir ülke miyiz, yoksa uluslar arası kalkınma yarışında geri kalmış bir ülke miyiz? Buna yabancıların gözü ile bakarsak şunu görürüz. Kıta Avrupa'sı ve Amerika Türkiye'ye kalkınmakta olan ülke diye kibar bir isim taktılar, esasında Türkiye geri kalmış bir ülke. Birleşmiş Milletlerin insani gelişmişlik programını yürüten birimi (UNDP) her yıl üye ülkelerin gelişmişlik seviyelerini hesaplayarak yaz aylarında dünyaya ilan ediyor. Biz bu boy aynasına bakarak uluslar arası arena da ne kadar geride kaldığımızı görüyoruz. Burada Türkiye 90. sırada, bir yıl önce 96. sırada yine bu sene de sanıyorum 90 civarında geziniyoruz. 7 komşumuz var, Suriye, İran, Irak hariç diğerlerinin durumu bizden iyi. Bunların içerisinde sıkı durun, Ermenistan bile bizden daha iyi. Ermenistan bile Türkiye'den daha kalkınmış görünüyor.

Birleşmiş Milletler bu değerlendirmeyi yaparken, üç kriteri göz önünde tutuyor. İlki gayri safi milli hâsıladan (**GSMH**) **kişi başına düşen pay**. Diğeri ise, ülkede **insan ömrü** ne kadar? Bu kıstas birçok şeyi kapsamakta. Ülkedeki doktor sayısına bakıyor, sağlık konularına uyup uymama konularını katıyor, son olarak ta eğitim seviyesini göz önünde bulunduruyor. Burada da her kademedeki **okullaşma oranını** hesaba katıyor. Bu üçünün ortalaması o ülkenin kalkınmışlık derecesini gösteriyor ama burada görüyoruz ki, doktor sayısını da, yaşam beklentisini de, zenginliği de **eğitim** yaratıyor. Bilgi olmadan hiçbirisi olmaz. Bu nedenle **bilgi** bizim ön planda ele aldığımız bir konudur. Öyleyse bu grafikte (**OECD ülkelerinde kişi başına düşen ulusal gelir 1971–2003**) aslında bizim gelirimizle birlikte eğitim seviyemiz de açığa çıkıyor. OECD ülkeleri ile Türkiye'yi kıyasladığımızda biz bu grafiğin en altındaki yeri alıyoruz. Hatta büyüme eğilimine baktığımızda ise aramızdaki makas gittikçe açılıyor. Bir bilge diyor ki “*kapana kısıldığınızı fark etmezseniz, kapanan kurtulma çaresi aramazsınız*”. Bugün sizlere içinde bulunduğumuz kapanı ve içinden çıkmanın yollarını açıklayacağım.

Türkiye artık yüksek öğretim talebini karşılayamıyor. Üniversite kapılarından girmek gittikçe zorlaştı. Bir milyon dokuz yüz bin öğrenciden yalnızca %30'u herhangi bir yüksek öğretim programına yerleştirilebiliyor. Geriye kalan % 70'i ise bu sınav sonucunda **başarısız** ilan ediliyor. Bazı uzmanlar diyor ki herkesi ileri düzeyde okutmaya gerek yok, üniversiteyi kazanamayan

öğrenciler kısa yoldan hayatı öğrensin, onlara kurslar verelim, hiç olmazsa hayatını kazanır diyor. “Ama nasıl olur?” diye kendi kendime soruyorum. Kore’de Japonya’da mastır’ını doktora’sını yapmış öğrenciler araba üretecekler, biz de bu kurslarla öğrencilerimize o otomobillerin nasıl tamir edileceğini mi göstereceğiz? Ben bu söylemlere şaşırıp kalıyorum. Bizim de otomobil üretmeye hakkımız yok mu?

Şu birkaç ay içinde üç yerde konferans vardı eğitim hakkında; Hacettepe’de, Antalya’da ve Ankara’da. Üçüne de katıldım. Üçünden de çıkan sonuç bugünkü eğitim sistemimizde artık köklü değişiklikler gerektiği idi. Aksi takdirde bu ÖSS sınavı ile hiçbir yere varamayacağız. Bunu en iyi bu grafiğe bakarak görebiliriz. (Yükseköğretime Geçiş)

Dünya Bankası’nın Türkiye Direktörü;”bu ÖSS sistemi size zarar veriyor, bununla ancak Avrupa’nın istediği vasıfsız iş gücünü yetiştirirsiniz.” diyor.

Şimdi burada görülen manzara şu, her sene liselerden ortalama 600.000 öğrenci mezun oluyor. Bunun yalnızca dört yüz bini herhangi bir yükseköğretim programına yerleşiyor. Geriye kalan 200.000 öğrenci ise umudunu gelecek ÖSS sınavına erteliyor. Diyelim ki bu sene de yaklaşık 600.000 lise mezunu verdik. Geçen seneden kazanamayan 200.000 öğrenci vardı. Dolayısı ile bu sene toplam başvuru sayısı 800.000’e çıkıyor ancak üniversite arzı sabit olduğu için bu sefer de sadece 400.000 öğrenci kabul ediyoruz üniversite sınavlarıyla. Bu kez açıkta kalan öğrenci sayısı iki yüz binden dört yüz bine çıkıyor. Sonuç olarak yüksek öğretim talebinde bulunan öğrenci sayısı katlanarak artıyor ve bu rakam 2006 ÖSS’de iki milyon öğrenciye yaklaştı. Son yıllarda yerleştirme rakamları lise mezunu rakamlarının üzerine çıktığını görüyorsunuz. Yani yeni mezunların hemen hemen hepsini yükseköğretime kabul ediyorsunuz, artı geçen senelerden kalan yani stoklarda birikmiş diye tabir edeceğimiz öğrencilere de bir yer gösteriyorsunuz. Bu güzel bir olgu ancak bunun yükseköğretime geçişte Meslek Yüksek Okulları’nın sınavsız geçiş politikası sonucu oluştuğunu hepimiz biliyoruz ve bu kısa dönemli politika üç sene içinde tersi duruma dönmüş yine liselerden mezun rakamları yerleştirme rakamlarının üzerine çıkmış.

Şimdi de yükseköğretime başvuranların yapısını inceleyelim. (yükseköğretime başvuru) Burada dört ana başlık var. İlki son sınıf düzeyinde olanlar. Yani yeni mezun adaylarımız. İkincisi daha önce kazanamayan adaylar. Yani sınava bir yahut birden çok kez girmiş ancak henüz kazanamamış öğrenciler. Üçüncüsü ise herhangi bir yükseköğretim kurumunu kazanmış ancak yerini beğenmediği için tekrar sınava giren öğrenciler. Son grubumuz ise yükseköğretimden mezun olduğu halde tekrar ÖSS’ye başvuranlar. Bu grafik sınavın ne kadar etkisiz olduğunu gösteren çok enteresan bir gösterge. ÖSS’ye başvuruda daha önce kazanamayan adayların sayısı son sınıf düzeyindeki adayların sayısından fazla görünüyor. Demek ki daha önce kazanamayanları yerleştiremeden üzerine yeni mezunlar vermişiz. Diğer bir nokta da üniversiteyi kazanmış hatta üniversiteden mezun olmuş öğrencilerin başvurularının toplam başvuruya oranları %15. Bu da üniversiteye geçişte sınav sisteminin yol açtığı kapasite zıyanının göstergesi. Kanımca bu son iki grubun yani üniversiteyi kazanmış, hatta bitirmiş öğrencilerin oluşmasına sebeplerden biri bilgi eksikliği. Öğrencilerimiz okuyacağı bölümün kendisine ne kazandıracığını, okurken hangi dersleri alacağını, bunun kendisine nasıl katkıda bulunacağını ve bitirdikten sonra hangi sektörde çalışacağını bilmeden tercihte bulunuyor. Daha sonra bölüme girdiğinde ise okumak istediği bölümün bu olmadığını görüyor ve tekrar sınava giriyor. Bu bilgi eksikliğine en iyi örneği şöyle açıklayayım. Sınava giren lise mezunu öğrencilerimiz üniversiteyi kazanabilecek düzeyde bir puan alıyor. Daha sonra ÖSS yerleştirme kitapçığını açıyor, ben bu puanla nereleri kazanabilirim diyor. Sonra yirmi dört tercihini de sıralamaya başlıyor. ÖSYM’nin istatistiklerine göre ilk on tercihine yerleşen öğrenci sayılarını bu tabloda görebiliyoruz. (2005-ÖSYS’DE Lisans Programlarına Yerleştirilen Adayların Tercih Sıralarına Göre Dağılımı)Öğrencilerin üçte biri 11. tercihinden

sonrakilere yerleştiriliyor. Bu da öğrencilerin tercihleri ile yerleştirildikleri programlar arasındaki farklılıkları gösteriyor. Kısacası öğrenciler daha az tercih edecekleri yönlere gönderiliyor.

2005 ÖSYM’de Lisans Programlarına Yerleştirilen Adayların Tercih Sıralarına Göre Dağılımı

Tercih Sırası	Aday Sayısı	%	Yığılmalı Aday Sayısı	Yığılmalı %
1	18.364	9,25	18.364	9,25
2	17.123	8,62	35.487	17,87
3	15.403	7,76	50.890	25,63
4	14.074	7,09	64.964	32,72
5	13.133	6,61	78.097	39,33
6	11.361	5,72	89.458	45,06
7	10.838	5,46	100.296	50,51
8	9.968	5,02	110.264	55,53
9	9.048	4,56	119.312	60,09
10	8.454	4,26	127.766	64,35
11- 24	70.785	36,65	198.551	100
Toplam	198.551			

Kaynak ÖSYM Verileri

Aynı zamanda öğrenci yeteneklerini, ilgisini ne kadar bilirse bilsin Öğrenci Seçme Sınavı öğrencinin yeteneklerini göz önüne almıyor. Çoktan seçmeli sınav sistemine dayalı bu sınav gerçekten de iki milyon kişi arasından yükseköğretime geçmeyi hak kazanabilecek öğrencileri seçmek için uygulanabilecek sistem. Fakat bu esas çözüm değil. Öğrenciler bu sınav sonunda ruhsuz, kendi kendini ifade edemeyen, sosyal ve kültürel aktivitelerden uzak kişiler olarak yetişiyor. Oysa öğrencilerin önüne çekilen bu ÖSS barajını yıkarak kendini ifade edebilecek, analitik düşünce yeteneği kazanmış, sosyal etkinliklerle becerilerini geliştirmiş bireyler yetiştirmek gerekmektedir.

ÖSYM’nin ülkeye yaptığı en büyük zararın, öğrencileri üniversitelere yerleştirmede yaptığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Şikâyetler en çok bu yönden geliyor. Yukarıdaki tabloda gördüğümüz gibi kabul edilen tercihlerin yarısı 10. tercihten sonrakiler. Oysaki öğrencilerin esas amacı birinci veya ikinci tercihtedir. O da her kula nasip olmuyor. Başarılı sayılanların ancak % 9’nun ilk tercihleri kabul görmüştür.

Diğer bir çelişki de şu; Öğrencileri başarılı olamayacakları bilim dallarına yerleştiriyorsunuz. Öğrencilerin büyük bir kısmı kaydını yaptırmadığı için kontenjanlar boş kalıyor. Ek kontenjan açıyorsunuz o da yararlı olmuyor **on binlerce kontenjan** devlet ve vakıf üniversitelerinde açık kalıyor.

Adeta kaydolmaya zorladığımız genç öğrenci bir süre derslere devam ettiğinde o dalda başarılı olmayacağını hemen fark diyor. Branş değiştirmek istediğinde bir de ne görsün, ancak o dalda sınıfını geçerse ve zayıfı yoksa puanı da yüksekse, branş değiştirmesine izin veriliyor. Konuştuğum birçok öğrenci bunun akılla izah edilemeyeceğini söylüyor. “Ben o branşı başaramadığım için değiştirmek istiyorum. Orada başarılı olamayacağımı kesinlikle anladım. Bu yönetmeliği kimler hazırladı.” diye şaşkınlıklarını belirtmektedirler.

Sonuç olarak bugünkü merkezi sınav sistemi artık ne etkin ne de istenen bir çözümdür. Bakın bu grafikte yıllar boyunca ÖSS’ye başvuran ve yerleşen aday sayıları görülüyor. **(ÖSS’ye toplam başvuru ve yerleşme)** Bu ilkokul yıllarımızda çözdüğümüz havuz problemlerinin aynısı. Yüksek

debili bir musluk bu havuzu doldururken, düşük debili bir musluk ise bu havuzdaki suyu tasfiye ediyor, bu havuz kaç yılda dolar? Fakat burada bir sorun var, bu kez biz havuzun hacmini bilemiyoruz. Bu havuz gittikçe doluyor ancak ne zaman taşacak, taşıdığı an sel etkisi mi yapacak bunu kestiremiyoruz. 35 yıldan beri yapılan bu ÖSS sınavına o kadar alıştık ki, varlığını bile sorgulamıyoruz. Yeni nesil, bunu olduğu gibi kabul ediyor. Bir lise mezunuyla, ÖSS'nin kaldırılması gerektiğini konuşuyordum, dedi ki; *“nasıl kalkar? 2 milyon insan okumak istiyor, ancak iki yüz bin kişi alınıyor. Sınavdan Başka ne yapılabilir ki.”* Kimsenin aklına üniversitelerin kapasitelerinin artırılması acaba neden gelmiyor? Genç öğrencimiz, Avrupa, İngiltere ve Amerika'da lise mezunlarının üniversitelerde kendilerine az çok uyan bir yer bulduğundan haberi olamayabilir, ama sorumlu makamda olanların bilmeleri gerekir.

Peki, bu ÖSS sistemi neden var? Bunu yanıtlayabilmek için ise sizleri 1950'lere götürerek o günkü sosyal yapının bugünkü merkezi sınav sistemi oluşumuna etkilerini anlatayım. 1950 yılında demokrat partinin programı ile başlayan kalkınma arayışları, sonuç veremedi, Türkiye küçük Amerika olmadı. Demokrat partinin kalkınma arayışları, ülkeyi bir kaosa sürüklerken, kanlı bir ihtilal ile parti ve yöneticileri, tarihe mal oldu.

27 Mayıs 1960 ihtilalını yapan güçlerin hazırladığı anayasa, insan hak ve özgürlüklerini genişletirken, **kalkınmayı, sosyal adaleti ve demokrasiyi** birlikte gerçekleştirmeyi hedeflemişti. Kurucu meclisin bu iyi niyetli, geniş kapsamlı üç hedefinin, bir arada gerçekleşmeyeceğine, geçen yüzyılın düşünürleri ve toplum bilimcileri dikkatleri çekmişlerdi. Sosyal haklar ve toplu sözleşmelerin gelişmeyi yavaşlattığını 1960'lı yıllarla geldiğinde ABD'nin Detroit'teki otomobil üreticileri fark ederek önlem almaya başlıyorlardı. Alman sanayicileri çok güçlü olmalarına rağmen, toplu sözleşmelerin ve işçi haklarının ön plana çıkarılmasının ekonomiye ve gelişmeye zarar vermeye başladığını 20. yüzyılın sonlarında dile getirebildiler.

1961 Anayasamızdaki ; **“İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planları yapmak devletin görevidir.”** Şeklinde ifade edilen istemlerinden hiçbirisi yerine gelmedi. Beklenen zenginleşme olmadığı gibi, o yıllar, bugünkü ağır borç yükünün başlangıç yılları oldu. Milli tasarruf ve kalkınma da olmadı.

Dünyada merkezi planlamanın, kalkınmaya yararının olmadığı anlaşılacak şekilde terk edildiği, yıllarda biz, planlı kalkınmaya geçtiğimizi ilan ettik. Kırk yılda VIII Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya koyarak, kalkınmanın gelmesini bekledik, fakat gelmedi! Bugün kalkınma yönünden. OECD ve AB ülkelerinin, en gerilerinde bulunuyoruz.

Bu anayasayı hazırlayan kurucu meclis, **kalkınmanın asli unsuru olan, insanı dikkate almadan, zenginleşme ve kalkınma niyetini anayasa metni olarak, belirtmekle yetinmiş,** kalkınmayı yapacak insanları belirgin şekilde dikkate almamıştır. Anayasalarımıza kaynaklık teşkil eden batılı ülkelerin anayasalarında eğitimle ilgili hükümler bulmak zor. Çünkü onlarda eğitim sorunu olmadığı gibi kalkınma sorunu da bulunmuyor.

Üniversitelerin denetim altına alınması bugün AB'nin bize ön koşul olarak öne sürdükleri “söz ve fikir hürriyeti”nin ülkeden kovulması ile eşdeğer olduğunu fark eden olmadı. Anayasa'nın özgürlüğü genişleten daracık maddeleri övüldü.

Üniversitelerin baskı altında tutulması yöneticilerin işlerini kolaylaştıracağı açık ama ülkenin sosyal ve ekonomik yapısına verdiği zararın anlaşılması için 40 yıllık bir uygulama bile yeterli olmadı. Ancak AB'nin bize gönderdiği dokuz paketi açtıktan sonra konunun gereğini anladık, önemi ile sarsıldık.

Kalkınmanın asli unsuru olan iş ve meslek sahibi kadroları yetiştirmesi beklenen üniversitelerimiz, ilk kez 1961 anayasamızda yer aldığına sadece yedi üniversitemiz vardı. Üniversitelerin anayasada yer almasının tek nedeni vardı; **denetlemek**. Davranışları ile halk harekâtına ve dolayısı ile askeri müdahaleye sebebiyet veren üniversiteleri kontrol altında tutmaktı. İhtilali yapanlar üniversiteleri de devlet kontrolüne alarak, demokrat parti dönemine karşı bir tepki görünümü sergilemişti.

1961 anayasasının 120. maddesindeki; “*Üniversiteler , ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur*” hükmü, devletin mali gücü dikkate alınmadan konmuştu. Bütçe açık veriyordu dolayısı ile devlet çağdaş üniversite için gerekli tahsisatı veremiyordu. Dış borç ile, bütçe açıklarının kapatılmaya başlamasının ilk yılları idi. Üniversite önlerinde lise mezunlarının yığılması da hemen aynı yıllarda başladı. Devlet, kendisine verilen, üniversite kurma görevini yerine getiremiyor. Nitekim ertesini yıl Ankara üniversitesi, kapasitesinden fazla olan başvuruları geri itmek için, on fakültesinde merkezi sınav denemesini başlamıştı.

Sonuç olarak yüksek öğretime olan talebin ancak karşılanabildiği, az sayıda programın az sayıda öğrenci arasında seçildiği daha küçük sayılar için merkezi planlama uygulanabilir bir sistem olarak görünse de programların çeşitliliği üniversite sayılarının çokluğu ve aralarındaki mesafelerin uzaklığı arttıkça merkezi planlamanın başarısız olduğu yıllar boyu geçirdiğimiz ibret verici deneylerden sonra anlamaya başlıyoruz. Yurt genelindeki üniversite rektörleri ve diğer çalışanları da Ankara'daki meslektaşları gibi T.C. vatandaşı olup saygınlıkları ve güvenilirliklerinin tam olduğuna hemen herkes inanmaktadır. 12 Eylül askeri darbesinin ürünü olarak sistemin ele alınması ve ülke yararı ile bizi çağdaş uygarlık düzeyine götürecektir şekilde yeniden planlamalıyız.

Peki neden eğitimde bu kadar geride kaldık? Neden üniversiteye gitmek isteyen öğrencilerin önüne bu ÖSS barajını inşa ettik? Temel doğru, parasızlık. Bunu şu grafikte açıklayayım (**Türkiye nin bütçe geliri ve AB ülkelerinin eğitim harcamaları**) Biz eğitime ne kadar harcıyoruz, diğer ülkeler ne kadar harcıyor bir karşılaştırma yapalım. Avrupa'da nüfusları yaklaşık bizimle denk olan Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere'nin kamu bütçesinden eğitime ayırdıkları payları yukarıda görüyoruz.

Devletimiz bütçesinden en yüksek payı eğitime ayırdığı halde yine talebi karşılayamıyor.

(Eğitime ayrılan payın, GSMH oranlanması yanlıttır. Çünkü eğitime GSMH dan pay ayrılmıyor, Eğitime devlet bütçesinden pay ayrılıyor)

T.C. Gelirinden eğitime ayrılan pay	% 17	dır.	kişi başına	200	\$	düşüyor.
AB Ortalama	“	“	“	% 12	“	“
	“	“	“	1000	\$	“

Bu fark bütçemizin küçük olmasından kaynaklanıyor. Nüfusları yaklaşık Türkiye kadar olan dört AB ülkesi ile bu durumu karşılaştırdığımızda, ortaya bizi dehşete düşüren farklar çıkıyor;

Ülkeler	Bütçe Gelirleri Milyar Euro	Oran %	Eğitim giderleri Milyar Euro	Nüfus Başına Euro	Öğrenci . Başına
Almanya	954	10	91	1.101	7.281
Fransa	826	10	83	1.394	5.980
İngiltere	697	11	75	1.250	6.887
İtalya	614	10	63	1.099	4.977
Türkiye	62	23	14	200	725

Bu AB ülkelerinin kamu eğitim harcamalarının hepsinin teker, teker T.C. genel bütçesinden fazla olduğunu görmek için **bu tabloya dikkatle** bakmak yeterlidir, ama çare değildir.

1995 -2002 yılları arasında bazı AB ülkeleri ile Türkiye’de kamu bütçesinden yapılan eğitim harcamaları karşılaştırılmalı olarak verilmiştir. Burada da zaman aleyhimize çalışıyor.

Türkiye’nin eğitime ayırdığı pay hep yatay seyrediyor, hiç değişmemiş. Kırmızı renkli çizgi ise bizim bütçe gelirimiz. **Burada görüyoruz ki Avrupa ülkelerinin eğitim harcaması Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin bütçe gelirinden de fazla.** Demek ki biz bütçemizin tamamını eğitime ayırırsak, AB üyesi ülkelere ancak yetişiyoruz. Bir çıkmazın içine girmişiz, önümüzü görmeden ilerliyoruz, ilerlerken de devlet milli gelirden eğitime daha çok harcasın diyoruz. Bir kere bu yanlış bir söylem. Öncelikle belirteyim ki eğitime milli gelirden değil, devletin bütçesinden harcama yapılır. İkincisi ise devlet bütçesinden eğitime ayrılan pay 2005 yılında % 17. Bunu nüfusa böldüğümüzde ise kişi başına 200 dolar düşüyor,

Avrupa ülkelerinin ise eğitime kendi bütçelerinden ayırdıkları % 12. Yani bizden daha az pay ayırmalarına rağmen onlarda kişi başına 1000 dolar düşüyor. Çünkü bizim bütçe gelirimiz çok düşük, çünkü Türkiye vergi toplayamıyor. İşte Avrupa’daki bazı ülkelerin kişi başına topladıkları vergiyi görüyoruz. **(Bazı AB ülkelerinde Devletin kişi başına vergi geliri 2002 USD tablosu)** Türkiye büyük farkla yine en alt sırada yerini alıyor. Bu kadar az parayla bu kadar eğitim olur demek çözüm değil.

Bazı AB Ülkelerinde Devletin Kişi Başına Vergi Geliri. 2002 Yılı .USD

Norveç	18275	İngiltere	9444
Finlandiya	11615	İtalya	8699
Avusturya	11237	Almanya	8688
Hollanda	11230	Yunanistan	4363
Fransa	10331	Türkiye	822

Türkiye’nin geliri neden az?

Tarım; verimsiz, **sanayi;** vergi oranları ile enerji maliyetleri yüksek olduğundan gelişmiyor, **turizm** sektörü; yeterli yetişkin eleman ve tanıtım olmadığından düşük fiyatla satılıyor, kapasite artırılmıyor. **Madenleri** ülke yararına çalıştıracak uzman elemanlarımız olmadığından, katma değer yaratmadan, ham olarak ihraç ediyoruz.

İktisadi devlet kuruluşları yetişkin, bilimsel ve çağdaş görüşlere sahip personel azlığından, basiretli bir tüccar gibi çalıştırılmadığında zarar etmektedirler. Barajlarda su kuvveti ile türbinlerde

kendiliğinden ortaya çıkan elektriği dağıtan, devlet kuruluşu, katrilyonlarca zarar etmektedir. Kurum zararını normal bir olay gibi rahatça açıklamaktadır. Bu kadar kolay bir tesiste meydana gelen büyük zarar karşısında toplumdaki tepki gelmemektedir.

Sanayinin temel girdilerinden olan elektriğin, neden komşularımızdan daha pahalıya mal edildiğini soran da yok. Elektrik pahalı, vergiler yüksek diyerek tesislerini kapatıp Balkan ülkelerinde yeni fabrika ve küçük tesis kuranların sayıları 20 bini aştığı halde önlem almamız gündeme gelmediği gibi, globalleşen dünyada bunlar olacaktır diye olaya hoşgörü ile bakıyoruz.

Bu nedenlerle devletin vergi geliri oldukça düşük

Şimdi esas noktaya geliyoruz yavaş yavaş. Yüksek öğretim giderlerine öğrencilerin katkıları. Türkiye’de hepimiz biliyoruz ki, öğrenciler üniversite giderlerinin yalnızca %5 ini karşılıyor rakam olarak ta bu çok düşük bir meblağa tekabül ediyor.

1995’ten beri paralı sisteme geçen, komünizm ile idare edilen Çin’de öğrenciler üniversite giderlerinin yüzde %26 sını karşılamakta. Japonya ise 1949 dan beri öğrencilerden büyük miktarda paralar almakta. Amerika kuruluşundan beri yükseköğrenim paralı, temel eğitim parasız olarak devam ediyor. İngiltere’de %30’un üzerinde öğrenci katkısı var. Burada unutamayacağımız nokta, Çin bile eğitim masraflarının %26’sını öğrenciden karşılamasına rağmen biz hala %5’ini talep ediyoruz. Bu %5’i de ayıp olmasın, öğrenciler üzülmesin diye yine onlar için harcıyoruz. Yemek, sağlık ve spor tesisleri kurarak tekrar öğrencilere harcıyoruz, kısacası üniversitenin eline hiçbir şey kalmıyor.

Eğer insanlarımıza eğitim vermiş olsaydık Türkiye bu kadar fakir olmazdı, çünkü eğitim seviyesi yükseldikçe insanların gelir seviyesi artmaktadır. Bu grafik TÜİK’ ten alındı, eğitim seviyesi yükseldikçe hem işsizlik azalıyor, nüfus yavaşlıyor, kişi başına düşen gelir seviyesi artıyor. (Eğitim düzeyi yükseldikçe neler değişiyor grafikleri)

Burada ise üniversitenin gelir hatlarını görüyoruz.(Devlet üniversitelerinin gelir kaynakları grafiği) Şimdiye kadar belirgin şekilde iki geliri var üniversitemizin, birisi devletten alınan para, diğeri üniversitenin kendi öz geliri, yani döner sermaye, işlettiği kantin, kira ve ayca öğrencilerin ödediği katkı payları, o her zaman aşağı yöne eğilimi olan çizgiden bahsediyorum. Oysa bunun % 25’ler seviyesine çıkarılması gerekiyor. Nedenini birazdan anlatacağım.

En son 2005 yılı bütçesinde öğrenci katkı payları %4 civarında kalıyor. Bu yüzden yükseköğretim giderlerinin tamamı devletin sırtında kalıyor. Devletin burada bir yanlışlığı daha var, temel eğitim bütün dünyada parasız ve mecburi olduğu halde bizde ilk ve orta öğretimde de para talep ediliyor. Devletin eğitime harcadığı paranın dörtte biri yüksek öğrenime gidiyor, bunu daha da azaltıp ilk ve ortaöğretimi takviye etmek gerekiyor. .

Hata üstüne hata sıralıyorum, biliyorum bunlar canınızı sıkıyor ancak şunu bir kendi kendinize sorunuz, Ankara’daki bir merkez mi üniversitenin giderlerini bilir, yoksa üniversitenin kendi yöneticileri mi? Cevabınızı tahmin edebiliyorum. Tabii ki de üniversitenin kendi yöneticileri. Bu aynı çökmüş komünist sistemdeki gibi tek merkezden hesaplanıyor. Yani Bakanlar Kurulu bölümlerin maliyetlerini dikkate alarak ne kadar para ödenmesi gerektiğini her yıl hesap ediyorlar. Hatta etmiyorlar, zamanında bir kere hesap edilmiş bu cetvel, üzerinde ufak tefek değişikliklere gidilerek, geçen seneden bu seneye enflasyon oranı bu idi, dolayısı ile bu sene tüm bölümlerin ödeneklerini şu kadar arttıralım diye karar alıyorlar. Dünya’da bu şekilde yüksek öğretim finansmanını sağlayan tek ülke biziz. Oysa bunu, üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK bir araya gelerek hesaplamalı, Bakanlığa sunmalıdır. Bakanlar kurulunun üzerinden bu yükün alınması gerekiyor. Bakanlar kurulunun, her üniversitenin bölümleri için alınacak ücretleri inceden

inceye hesaplaması gerçekçi görünmüyor. Bakanlar Kurulunun temmuz 2005 yayımlanan kararında, diğer fakülteler yanında; yabancı diller yüksek okulunun cari hizmet maliyetinin 9.261 YTL olarak gösterilmiştir. Bir liranın da dikkate alındığı ince hesabın nasıl yapıldığını bilemiyoruz. Ama bu kadar yüksek maliyetli yabancı diller okulunun nerede olduğunu da bilemiyoruz. Yabancı diller yüksek okulunun öğrenci maliyetinin dış hekimliği ve eczacılıktan çok daha yüksek olarak ilan edilmesi de maliyetlerin hesaplanmasına gölge düşürmektedir.

Hepinizin merakla beklediği kısma, geliyorum “ne yapmalı?”

1971’de askerler hükümete bir muhtıra vermişlerdi reform yapsın diye, o zamanki hükümetler iki yıl uğraştılar, bir reform kanunu çıktı, 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu, bu reform niteliğinde idi, iki önemli maddesi vardı, birincisi 6-14 yaş arası herkesin mecburi itilmesi gerekiyor. İkincisi de 38. maddede yüksek öğretim paralıdır diyordu. Bu iki maddeyi 24 yılda hayata geçiremediler. Sebebi de vatandaştan çekindikleri için oy kaybına uğrarız düşüncesiydi, hâlbuki hiçte doğru değildi bu fikirleri. 1998’de Milli Güvenlik Kurulunun baskısıyla 6-14 yaş arası mecburi eğitime girdik, kaldı geriye 38. maddenin yürürlüğe girmesi; yani yükseköğretimden para alınması, bu %5’lik para sembolik olarak alınıyor. Aslında bu para %20’nin üzerine çıkarılmalı, en az Çin’deki kadar olmalı.

Bir örnek vereyim, 1997’ yılına kadar İngiltere’de yüksek öğretim tamamen parasızdı, 1997’de İşçi Partisi genel seçimi eğitime dayandırdı ve dedi ki; biz gelirsek daha iyi eğitim vereceğiz, gençlerimizi dünya ile yarışır hale getireceğiz. Tony Blair hatta şöyle söylüyordu, bizim üç amacımız var, birincisi eğitim, ikincisi eğitim, üçüncüsü yine eğitim. Bu şekilde yapılan propaganda sonucu verdi ve İşçi Partisi, muhafazakâr partiyi devirerek iktidar oldu.

İşçi Partisi iktidar olduktan kısa bir süre sonra bir rapor yayımladı, bu rapor Sir Ron Dearing başkanlığında hazırlandığı için **Dearing Raporu** adını taşıyordu. İngiltere’deki bu reform hareketini yakından incelediğim için, bir kopyasını hemen okudum. 800 sayfalık bu kitabın kapağında, “**parasız yüksek öğretim devrimine sonu**” yazıyordu. Raporda, daha iyi bir eğitim için her öğrencinin üniversiteye 1000 £ ödemesi gerektiğini nedenleri ile birlikte açıklıyordu. Parası olmayan, yani geliri 35.000 £ dan az olanlar için devlet kademeli olarak yeterli parayı öğrenciye borş olarak verecektir. 35.000 £ tan yüksek geliri olan ise öğretim ücretini tamamını kendileri ödeyecek deniyordu. Bu sistem böyle başladı, bugün yapılan değişiklikler sonunda, İngiltere’de her üniversite bir sonraki sene için ne kadar ücret talep edeceğini kendisi belirliyor ve parası olmayana da devlet kredi imkânı sağlıyor.

İngiltere 1997 yılında uyandı oysa Amerika yüksek öğretim tarihi boyunca bu sistemle çalışıyordu. Yani bu sistemde en tecrübeli olanlar Amerikalılar. Hatta Amerika’da kredi veren kurumların birkaç tanesi ile temasa geçtim, özelleşmiş vakıf niteliğinde bu kurumlar, sistemin nasıl işlediğini konuştuk. Amerika’da birçok yüksek öğretim kurumu paralı ve yıllık 15.000 dolardan başlıyor yıllık ücretleri. Öğrenciler yükseköğretime kabul edildikten sonra finansmanını bu kurumlar sayesinde yapıyor, öğrenciler okurken faizlerini devlet karşılıyor. Mezun olduktan sonra, iş buluncaya kadar ödeme yapmıyor, iş hayatına başladıktan sonra ise maaşının belli bir kısmını kullanmış olduğu krediyi geri ödemek için kullanıyor.

Yükseköğretime Giriş Sisteminden Kimse Memnun Değil:

Kamuoyundan gelen eleştirilere karşı daha adil ve kalıcı bir sınav sistemi bulabilmek amacıyla, ÖSYM’nin sık, sık başvurduğu değişikliklere rağmen, ÖSS sistemi ile ilgili olanların hiçbiri, sistemden memnun değil; Çünkü açıkta kalanların sayısı sürekli artmakta.

Memnuniyetsizliğini açığa vuran kesimleri şöyle sıralayabiliriz:

Lise öğrencileri; Bu sınav lise öğrencilerinin korkulu rüyası, birçok lise son sınıf öğrencisi, sınav öncesi doktordan rapor alarak dersanelere gidiyor, özel öğretmene koşuyor, buna karşın barajı aşma şansı yüzde otuzdan az. Her dört öğrenciden üçü elenip kendi kaderine terk ediliyor, ancak biri yükseköğretimde okuyacak bir yer bulabiliyor.

Veliler; Çocuklarının önündeki bu engeli aşabilmeleri için her türlü masrafı yapmaya hazır olarak arayış içinde didinip durmaktadırlar.

Üniversiteler; Bu sistemden memnun değiller. İleri ülkelerde olduğu gibi, üniversitenin özerkliğine uyum için öğrencileri kendilerinin seçip alması gerektiğini ileri sürmektedirler. ÖSS Üniversite özerkliği ile bağdaşmıyor. Ayrıca, büyük oranda elenerek gelen öğrencilerin kalitesinden de memnun değiller.

M.E.B. ÖSS'nin Lise müfredat programlarına uygun olarak yapılmadığı görüşünde.

Basın; Sınavın adil olmadığı görüşünde. Lise müfredat programına uygun yapılmadığı için çocukları dersanelere gitmeye yönlendirmektedir. Fakir ailelerin çocukları özel ders alamadıkları ve dershaneye gidemedikleri için, yükseköğretime devam edemiyorlar.

Kamuoyu; Çocuk sahibi aileler ÖSS'den yakınırken, bazıları da; Her kesin Üniversite mezunu olmasına gerek yok, sınavda başarısız olanların hayatlarını kazanabilecek kısa kurslardan geçirilmesini önermektedirler.

ÖSS sisteminden memnuniyetsizliğin temel nedeni: Parasızlık

ÖSS'nin uygulamasından memnuniyetsizliğin kaynağında iki temel nedenin bulunduğu ortaya çıkıyor:

- a) Barajı aşanların oranının % 30 gibi çok düşük olması,
- b) ÖSYM'nin yaptığı yerleştirmelerde memnuniyetsizlik yaratması.

Bir milyondan fazla genç henüz bir sanat öğrenmeden, beceri kazanmadan işgücüne katılmaktadır. Bu duruma maruz kalan gençlerimiz hayatları boyunca sıkıntı içinde ve beklentilerini elde edememe umutsuzluğu içinde yaşamaya mecbur kalacaklardır. Her kesin yükseköğretim görmesi elbette ki mümkün ve gerekli de değil. Ancak yükseköğretime kabul edilmeyenlerin oranı % 70 gibi büyük bir oran olduğu için üzerinde durulması gerekiyor.

ÖSYM'nin yerleştirmeleri de çoğu kez memnuniyetsizlik yaratmaktadır. Genelde 5 ve daha sonraki tercihler kabul görmekte. 5. tercihle 10. tercih arasındaki isabetler, 1 ila 5. tercihten daha fazladır. ÖSYM'nin gösterdiği yeri beğenmeyerek, kaydını yaptırmayanlar ve/veya kaydını yaptırdıktan sonra ikinci kez tekrar sınava girerek yer değiştirenlerin oranı % 20 den fazladır.

Buraya kadar bahsettiğimiz önerilerin hayata geçirebilmesi için üniversitelerin öğrencileri kendilerinin seçmesi gerekiyor. Bunun içine 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda dört maddenin değişmesi gerekiyor. Bunlardan ilki 10. madde. Bakınız ne diyor; "*Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, sınavları yapan ve öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan bir kuruluştur*"

Öncelikle şunu belirtmekte fayda var, ÖSYM'nin öğrenci isteklerine göre yaptığı yerleştirmelerde isabet oranı oldukça düşük. Ayrıca 18 yaşını henüz bitiren genç lise mezunlarının yaptıkları tercihin çok isabetli olmadığı sonradan ortaya çıkmaktadır. Gençler yükseköğrenime girdikten ve bilim dalları konusunda bilgi sahibi olduktan sonra kendisine uygun olan dalı fark edebilir. Bunun en iyi uygulaması ABD dir. Orada olduğu gibi Türkiye'de de öğrenci seçme işi üniversitelere bırakılmalıdır. Üniversite yapacağı inceleme ve karşılıklı konuşma ile öğrenciyi değerlendirir. Türk üniversiteleri kendi öğrencilerini seçip alacak kadar gelişmiştir ve en az ÖSYM kadar bilimsel ve adildir.

Değiştirilmesi gereken ikinci kanun maddesi ise 45. maddedir. Burada geçen ibare aynen şöyledir; *“Yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçiminde giriş sınav sonuçlarının değerlendirilmesinde adayların ortaöğretimdeki başarıları dikkate alınır.”* Bakınız, birbirleri ile yarış halinde bulunan ortaöğretim kurumlarının objektif not değerlendirmesi yapmalarını beklemek oldukça zor. Mezuniyet sonra yapılacak (ODS) Ortaöğretim Değerlendirme Sınavı ile ortaöğretimdeki gerçek başarının sağlanması daha adil bir yoldur. Bu sistem ABD ve İngiltere'de uygulanmaktadır. Devam eden ibare ise, *“ Ortaöğretim kurumlarını birincilikle bitiren adaylar kendileri için ayrılacak kontenjanlara tercih ve puanları göz önünde tutularak yerleştirilir.”* Bu noktada dikkatinizi çekmek istediğim nokta, her yıl binden fazla ise birincisinin ÖSS de barajı aşmak için yeterli puan alamadıklarından üniversiteye giremedikleri gerçeği, liselere yapılan değerlendirmelerin güvenilirliğini sarsmaktadır.

Son olarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46. maddesinin değiştirilmesi gerekiyor. Bakalım kanun ne diyor, *“yükseköğretim kurumlarında cari hizmet ödenekleri, öğrenci başına her yıl yükseköğretim kurumunca farklı miktarlarda tespit edilir. Bu miktarın her yıl Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısmı devletçe karşılanır. Geri kalan kısmı öğrenci tarafından ödenir. Devletçe karşılanacak kısım cari hizmet maliyetlerinin yarısından az olmaz.”* Kanun böyle diyor.

Üniversitelerin cari hizmet giderlerinden yarısından çoğu devletçe karşılanır. Bugünkü uyulamaya göre %95'i devletçe karşılanıyor. Öğrencilerin katkısı %5 civarında. Öğrenciye hoş görünelim derken onu kaliteli ve iyi eğitimden mahrum ettiğimizi fark edemiyoruz. Devletin verdiği dar bütçe ile öğrencilerimize AB be ABD düzeyinde eğitim veremeyiz.

İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'da öğrencilerin üniversite giderlerine katkıları %30'dan fazladır. Sadece Çin'de üniversite giderlerinin %26'sını öğrenciler karşılamaktadır. Yükseköğretim için öğrencilerden para almamakla onlara iyilik etmiyoruz. Bu durum öğrencilerin geleceğini düşünmediğimizi ve onları korumadığımızı göstermektedir. Acı da olsa öğrencilerimizin yararına olan doğru yolu onlara göstermeliyiz. Peki, ne kadar alınması gerekiyor. Öğrencilerin üniversiteye olan maliyetlerini inceledim, YÖK'ün Kasım 2005'te yayınladığı Yüksek Öğretim Raporu'nda belirtilmiş bu rakamlar. Tıp fakültesi hariç diğer bölümlerdeki öğrenci maliyetleri en çok 3000 YTL. Tıp fakültesi ise 11.000 YTL.

**Dershaneye 3.000 YTL.vererek devam edenlerin, üniversiteye girme şansları %30 dan az
Eğer bu parayı üniversite verseydi kazanma şansı yüzde yüz olacaktı**

Buraya kadar gözden geçirdiğimiz önerilerimizi özetlersek konuya açıklık getirmiş oluruz;

- 1. ÖSYM öğrencileri üniversitelere yerleştirmesin. Öğrencileri üniversiteler seçsin.**
- 2. Katkı payları % 25' e çıkarılsın (3.000 YTL)**
- 3. Kredi kurumları öğrencinin talep ettiği uzun vadeli, uygun krediyi verebilmeli.**

Yukardan anlatılan bu kadar öz ve az. Her üç maddenin gerçekleştirilmesinin hiçte zor olmadığı açıkça görülmektedir. 2547 sayılı kanunda yapılması gereken değişiklik sırası ile: 10. 45. ve 46. maddelerin, az önce açıkladığımız şekilde, yeniden düzenlenerek güncelleştirilmekten ibarettir.

Her üç değişiklik, öğrenciye yönelik olarak üniversitelerin kapasitelerinin artırılması ve böylece yüksek öğrenim görmek isteyen gençlerimizin arzularına cevap vermek amacını gütmektedir.

Rektör seçimleri nasıl olmalı

Son olarak değinmek istediğim konu ise üniversite yönetimi ile ilgilidir. Yani özerklik hakkı istediğimiz üniversitelerimizi kimler yönetmeli?

Bazı düşünürler, devlet üniversiteleri halka ait olduğuna göre, üniversite yöneticilerinin halkın temsilcileri tarafından atanmasının demokrasi gereği olmadığına işaret etmektedirler.

Bugün ülkemizde uygulanan üniversite rektör seçim ve atama sistemi bize 12 Eylül 1980 ihtilalinin bir armağanıdır. Son tercihin devlet başkanın elinde olmasını amaçlamaktadır. Seçimle atamanın karışımı bir sistemdir. Üniversitelerde yapılan rektör seçiminin önce YÖK, sonra da cumhurbaşkanınca da onaylanması gerekmektedir.

Zaman içerisinde bu sistemin, faydadan çok zararı gözlenmiştir. Çünkü Cumhurbaşkanının onayına sunulmak üzere, her üniversitede 6 rektör aday seçilmesi sırasında öğretim üyeleri, 6 ayrı parti gibi çalışmakta ve birbirlerine karşı cephe almaktadır. Bu ayrılık ikinci seçime kadar sürüp gitmektedir. Kazanan tarafın karşı gruba çektirdikleri, hikâye gibi ağızdan ağza dolaşmaktadır. Bu sistem üniversiteye politika sokmaktadır.

Seçilme usullerini bilen, diğer bir deyişle politik davranan, bir öğretim üyesi seçimi kazandıktan, YÖK ve Cumhurbaşkanının da onayını aldıktan sonra, kendisini çok güçlü hissetmekte, bazıları gibi komşu devletlere meydan okumuyorsa da üniversitedeki diğer öğretim üyelerine üstünlüğünü belli etme yönünde davranışlar sergilemeye meyletmektedir.

Dünyanın en iyi yönetim biçimi olarak ABD deki mütevelli heyet sistemi ile üniversitelerimizi yönetmek, demokrasi yönünden olduğu kadar verimlilik yönünden de gereklidir. Ufak bir çalışma yaptım, Türkiye’de nasıl yapılabilir bu mütevelli heyet seçimi. Üniversitenin bulunduğu şehirde en vali, belediye başkanı, diğer ileri gelen devlet memurları, sivil toplum örgütleri temsilcilerinden oluşan bir seçici kurul oluşturulur. Bu kurulun görevi, yılda bir defa toplanarak, üniversite için rektör, mütevelli heyet üyelerini seçmekten ibarettir. Mütevelli heyet üyesinde aranacak ilk vasıf üniversiteye bağlı yapabilecek veya yaptıracak kişi olmasıdır. Şehirde ileri gelmiş, isim yapmış, topluma mal olmuş kişileri seçecekler. Bu bir onursal görevdir. Mütevelli heyet üyeleri de toplanıp, üniversiteyi nasıl yöneteceklerini konuşacaklar; ama ilk işleri rektör arama olacak. Engin Bey biliyor, İngiltere’de bazı üniversiteler gazetelere ilan vererek dünyada arıyor, üniversiteyi yönetecek kişileri. Bulunan adaylarla görüşüyor, ne yapacağı ne istediği belirleniyor. Bu araştırmalardan sonra kararlaştırılan aday bir sözleşme ile o rektör tayin ediliyor.

Rektör sözleşmede belirtilen konuları yerine getiriyorsa görevi devam ediyor, ama onu aksattığı veya yapamayacağı anlaşıldığı zaman mütevelli heyet bunu haber veriyor seni değiştireceğiz, yerine başkasını alacağız diye o bakımdan rektörler çok ciddi şekilde çalışıyorlar. Türkiye’de 2547 sayılı yasada rektörün görevi tarif eden madde son derece basit ve alelacele yazılmış hissini veriyor. Çünkü ihtilal hükümeti tarafından istenmişti, hemen yazıldı. Hatırıma gelen birkaç maddeyi sıralayayım. Kurullara başkanlık etmek, alınan kararları uygulamak, bağlı kuruluşlar

arasında düzenli çalışmayı sağlamak. Her eğitim yılı sonunda ve gerektiğinde, eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri hakkında üniversitelerarası kurula bilgi vermek. Yatırım programlarını, bütçesini ve kadro ihtiyaçlarını bağlı birimlerinin ve üniversite yönetim kurulu ile senatonun görüş ve önerilerini aldıktan sonra hazırlamak ve YÖK'e sunmak. Gerekli gördüğünde öğretim elemanları ve diğer personelin görev yerlerini değiştirmek veya bunlara yeni görevler vermek. Personel üzerinde genel gözetim ve denetim görevini yapmak. Bu kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmaktır. Oysa Amerika'da mütevelli heyetinin yönettiği üniversite, yılda belirli bir öğrenciyi mezun etmesi, belirli seviyede akademik yayın yapılması, belirli bir seviyede gelir elde edilmesi gibi sayısal, ölçülebilir şeyler isteniyor, afakî iyilikler istenmiyor. Bunun yapılabilmesi içinde değiştirilmesini ön gördüğüm dördüncü ve son kanun maddesi olan 13. madde.

Üniversitelerin kendi öğrencisini kendisi seçmesi bütün dünyada kabul edilmiş. Bu üniversite özerkliğinin şartlarından birisidir. Bu böyle olmalı bunun aksinde başka bir merkez tarafından gönderilen öğrencilerin başarılı olmadıkları görülüyor.

Bu reformu gerçekleştirmek bizim elimizde. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için mutlaka "bilgi" gereklidir. Bunu 1933'te Cumhuriyetin 10. yılında Atatürk söylemişti, "**ülkemizi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıracağız**" dedi. Demek ki, 80 yıldan beri bu düzeye ulaşmak için çaba sarf ettiğimiz halde halen ümit yok, çağdaş uygarlık düzeyi ile aramızdaki fark kapanmıyor ve gittikçe de açılıyor, için birinci tarafı bu. Evet bu konuda düşüncesi veya sorusu olan varsa cevaplandırmak üzere bekliyorum.

BAŞKAN – Sorusu olanlar varsa buyurun.

Bir izleyici: ***Efendim, bu üniversite ücretlerini önerdiğimiz , hesap ettiğimizde Bakanlar Kurulunda uzmanlar belirlesin öneriyorsunuz?***

LATİF MUTLU- Hayır. Belirlenmemesini. Şöyle izah edeyim. Bakanlar Kurulu her yıl toplanarak hangi üniversiteye, ne kadar ödenek ayrılacağını kalem kalem hesap ediyor. Bu üniversitenin bu fakültesinin şu giderine şu kadar diye. Bakanlar Kurulu'nun onlarca sayfalık uzun listesinde en ağır masraflı tıp fakülteleri olduğu halde, tıp öğrencilerinin katkı payı % 3 kadardır. Daha az maliyetli fakültelerde bu oran % 10'ları aşıyor. Açık öğretimde katkı payı maliyetin yarısından fazla. Bu durum 2547 sayılı yasamızın neden öyle olduğu belli değil. Ayrıca yabancı diller yüksekokulunda maliyetin yılda 9600 YTL olduğunu hesap etmişler. Bu bölümde de öğrencide katkı payı olarak eğitim ücretinin %5'ini alıyorlar. Ben yabancı diller yüksekokulu müdürleriyle temas kurdum, hiç böyle bir para almıyoruz ayrıca bu kadar büyük bir masrafımız da yok diyorlar. Tıp fakültesi 11.000 YTL iken yabancı diller yüksekokullarının 9600 YTL olması pek mantıklı değil. Bu vaktiyle yapılan bir yanlışlığın, Bakanlar Kurulu incelemeyen oraya gelen evrakı birkaç dakikada geçirip göndermesi sonucudur. Bakanlar Kurulunun onca ağır yükü varken 400 sayfalık bu hesabı tek tek inceleyeceklerini zannetmiyorum. Bana kalırsa Bakanlar Kurulu'ndan bu yükün alınması gerek. Aynı zamanda bir merkezin her üniversitenin en ince detayına kadar kalemleri tek tek oturup hesap etmesi pek te rasyonel değil. Yani bir üniversitenin masraflarını üniversitenin kendisinden iyi kim bilebilir ? Bunlar aynı Amerika'daki ve 1998 yılından itibaren uygulamaya koyan İngiltere'deki gibi üniversitelere bırakmalı. Bakanlar Kurulu denetmen rolü oynamalı, örneğin harcama kalemlerine limit koyabilir, bu İngiltere'de böyle ama hala tartışılan bir konu bu da çünkü Amerika'da tamamı üniversitelere bırakılmış, üniversiteler eğitim ücreti olarak ne kadar alacağını da ne kadar harcama yapacağını da kendisi belirliyor. Tam özerklik verilmiş bu konuda. İngiltere'de ise 3000£ 'a kadar üniversiteler eğitim ücreti talep edebiliyorlar. Fakat bence en doğrusu yine Amerika'daki uygulanan politika.

Şimdi hep Amerika'yı kurguluyorum çünkü en doğru kanunları çıkartanlar da onlar, batının en gelişmiş ülkesi de onlar. En iyi kanunlar Amerika'dan çıkıp dünyaya yayılıyor. Anayasalar oradan

çıktı, bize bir talimatla 15 yasamızı 15 günde değiştirttiler. Bu günlerde Dünya Bankası'ndan bir temsilci sık sık bizi ziyaret ederek eğitim politikamızı da değiştirmemiz gerektiğini söylüyor. Onların kanunlarına bırakmadan, biz kendi sistemimizi kendimiz kuralım.

İLKAY TURAN- Efendim, bu mütevelli heyeti bir model olarak mevcut siteme uygulanmasını öneriyorsunuz ve Türkiye'nin mütevelli heyetle sınırlı bir deneyimi oldu vakıf üniversiteleri aracılığıyla, bu türlü eğitimin bütün sisteme yaygınlaştırılmasını haklı gösterecek kadar başarı sağlamış mı?

LATİF MUTLU- Şimdi öyle demeye gerek olmayan bir kurum olduğunu sanıyorum bu mütevelli heyet krumunun, ODTÜ'de gördük. ODTÜ'de çok başarılı sonuçlar elde ettiler ve ozmandan beri parlak bir şekilde gidiyor. Vakıf üniversiteleri de bu şekilde yönetiliyor, yine değineceğim, Amerika'da da bu böyle işliyor. Türkiye'de bugün sayıları 100 yaklaşan üniversitemiz var. Bu bunların hepsinin bir merkezden, YÖK tarafından yönetilmesi, denetlenmesi artık tamamen geçti, bu söylediğimiz mütevelli heyetler YÖK üzerinde, YÖK yerine koyabilirsiniz onları. Bu mütevelli heyeti ile yönetilen tam özerklik kazanmış üniversiteler artık en başarılı öğrencileri seçebilmek için birbirleri ile rekabete girecekler. Bugün böyle bir sistem mevcut değil, puan sıralaması diye bir olgu var ve hangi üniversite ne kadar yatırım yaparsa yapsın, Türkiye'nin hatta dünyanın en iyi akademisyenlerini getirirse getirirsin, o sıralama hiç değişmiyor. Bu da üniversitelerin bilgi uğruna yatırımını azaltıyor. Tayin edilen rektör de üniversitenin amaçlarını başarı ile sürdürebilmek görevinde, utlaka başarılı olmak mecburiyetinde aksi taktirde görevi ellerinden alınacaktır. Bu bakımdan da güvencesi ve sigortası var.

... - İstanbul Teknik Üniversitesi- Ben dikkatle takip etmeye çalıştım birkaç konu üzerinde durdunuz. Yalnız, bence üniversite sorunu Türkiye'de sizin koyduğunuz biçimde fevkalade basite indirgenmiş gibi geldi. Yani ben diğer arkadaşlarımdan soru hakkını ellerinden almamak için sıralamak istemiyorum ama bu konular dışında en az 20- 25 tane madde düşündüm ama diğer arkadaşlarıma da fırsat tanımak için sadece bir iki tanesinden bahsedeyim isterseniz. Öncelikle, Türkiye'deki üniversite sistemini Amerika'daki ile kıyaslarken siz bir kredi sistemi getirdiniz galiba, yani para veremeyen kişilerin bir kredi kullanımından bahsettiniz, sonra geri ödemelerin imkan dahilinde olduğunu söylediniz. Türkiye'de yüksek öğrenimini bitirmiş olan öğrenci kesiminin en büyük sorunu işsizlik zaten, yani iş buma ümdi olsa do krediyi bugün bankalar da veriyor, dolayısıyla başka ürlü bulmasına gerek yok, dolayısıyla eğer bu paralı sisteme geçilecekse, paralı sistem artık mutlaka burslu sistem olmalı yani sadece bir paralı sistemin Türkiye'de yürümesi mümkün değil, çünkü Türkiye'deki öğrencilerin çok büyük bir kesimi zaten sizin bahsettiğiniz dershaneye gidemedikleri için dışarıda kalan kesim, bunların içinde çok parlak olanları da var. Şimdi ben anladığım kadarıyla dört madde üzerinde duruyorsunuz, yani öyle bir izlenim ediniyorum ki, 2547 sayılı kanunun dört maddesi değiştirilse bu kanun işler vaziyete gelir. Yani buradan şunu anlıyorum ben yine YÖK olacak, yine üniversitelerin herhangi bir çeşitlenmesine izin verilmeyecek, mesela bir gelişmiş üniversite, yeni kurulmuş bir üniversite aynı kalıpta YÖK tarafından işleme konulacak, örneğin bir kadro kullanmak ihtiyacı içinde olsa veya bir bölüm açma ihtiyacı içinde olsa, ki bunlar devlet üniversitelerinin ihtiyaçlarıdır, YÖK'e başvuracak ama öğrenciyi oraya kendi alacak. Şimdi bir de ne olduğunu anlayamadığım, sınav kalkacak ama notların dengelenmesine yönelik bir sistem gelecek. Şimdi bir taraftan Amerika Birleşik Devletleri sistemi bir tarafta özel ve devlet üniversiteleri, öbür taraftanda dört maddenin değiştirilmesi ile sorunların çözülmesi bana gerçekçi gelmedi. Son olarak bir şey daha söyleyeyim isterseniz. Bnlar sizden ceap istediğim şeyler değil, çünkü cevapların olmadığını bende biliyorum. Belki başka arkadaşlarımız merak ederler. Ben şunu da söyleyeyim son olarak, Türk üniversitesinin bugün devlet olarak baktığınızda en büyük sorunlarından bir tanesi, bütün üniversitelerde temel olan iki unsurun olmayışı, bunlardan bir tanesi teşvik. Yani öğretim üyesi ne

kadar çalışırsa çalışsın veya ne kadar çalışmazsa çalışmasın ne daha fazla teşvik ediliyor yani para alıyor veya imkan sağlanıyor ne de işinden oluyor. İkincisi de hesap verme zorunluluğu . Yani siz, bugün devlet üniversitesinde bir öğretim üyesi aldığınız zaman bu asistan da olsa, yardımcı doçent te olsa onun işine son veremiyorsunuz. Bugün yasa 12 sene ile sınırlamıştır doçentliği, Yargıtay bozmuştur bunu ilelebet yardımcı doçent olan biri yardımcı doçent olarak emekli olabilir. Şimdi demek ki hesap vermek istemiyoruz. Biz öğretim üyesi alıyoruz ama sen ne yapıyorsun bunun hesabını ver bana diyemiyoruz biz devlet üniversitesi olarak. Ama özel üniversite bunu yapıyor. Yani bir tarafta bu varken sadece salt sayılarla yani üniversite sistemini iyileştirmeye yönelmek mümkün değil. Diyelim ki 1 gelişmiş üniversite 800'er doktora öğrencisi yetiştirdi. Şu an teknik üniversite 100 tane doktora öğrencisi yetiştiriyor, bence 80'i doktora ünvanı almış kişiler değil. Doktora ünvanı verilmiş kişiler. Yani yaptıkları çalışmayla bunları hak etmiyorlar. Demek ki 20 tane doğru dürüst doktor yetiştiriyor üniversiteler. Kalite olarak baktığımızda, şimdi kaliteyi yükseltmek bir tarafta iken bu teknik üniversite nasıl 800'e yükseltir? Dolayısıyla güzel bir doktora programı bile başlı başına bir sorun yaratır, bu sistem içinde yer almalıdır. Yan ben tabii sizin sunumunuzdan bazı ip uçları edindim ama herhalde şunu kesinlikle yapamayacağız , sizin söylediğiniz bu dört maddeyi bir an için olsun ele alıp değiştirerek yeni bir üniversite modeli kurmayacağız diye düşünüyorum.

LATİF MUTLU- Hemen söyleyeyim, biraz evvel söyledim bu mütevelli heyetler YÖK'ün yerine geçiyor, artık YÖK karışamayacak.

.....- Afedersiniz, karşılıklı konuşmak gibi olmasın ama yani mütevelli heyeti seçen de eğitim derecesi ne olduğu bilinmeyen, belli olmayan işte bir partinin adamı olan belediye başkanı, vali, yani üniversiteden hiç anlamadığı ünvanlarıyla kesinlik katan insanlar, bunlar mütevelli heyeti seçmek gibi fevkalade ciddi bir iş belirleyecek.

LATİF MUTLU- Öyle değil.

... ...- Mütevelli heyet te anladığım kadarıyla toplumun paralı kesiminden oluşuyor. Yani dolayısıyla acaba bu sistem, ben fazla konuşmayayım da belki siz açıklama yaparsınız

LATİF MUTLU- Onlardan endişe etmeyelim, bunlar yine tanıdığını, arkadaşını seçemeyecek topluma mal olmuş, eser bırakmış, üniversiteye bağış yapan veya yaptırabilecek kişilerden oluşacak, Mütevelli heyet üyeleri Amerika'da sayıları 10'dan 100'e kadar yükselebiliyor. Bunlar üniversitede aktif kişiler değil. Ortalama iki ayda bir toplanıyorlar, bütçeyi kontrol ediyorlar, para akışını denetliyorlar, rektör planlanan hedefleri uygulayabiliyor mu, bunu denetliyorlar, yine üniversiteyi akademisyenler ve rektörler yönetiyor. Şimdiki sistemde altı aday seçerken üniversitenin içine altı tane parti girmiş gibi oluyor, mutlaka siz de yaşadınız biliyorsunuz.

... ...- Ben bu sistemi savunarak konuşmadım zaten.

LATİF MUTLU- Bu sistemden kendimizi mutlaka kurtarmamız lazım. Bu sistemde kazanan ve bir daha dört yıl hiçbirşey yapmasa bir yıl daha, bir dönem daha seçilebilir. Rahat dört yıl geldi, kimseyi rahatsız etmedi, kimseyi üzmedi herkese evet dedi, ikinci yıl seçimde bir daha kazanabilir. Ama o mütevelli heyet sisteminde belirlenene hedeflere ulaşamamışsa onun görevi bitecektir, onun için o çalışacaktır. Amerika'da bu böyle. Mükemmel bir sistem kurmuşlar, yükseköğretimde öncü bir şekilde gidiyorlar. Şimdi biz madem biz kendimize en iyi sistemi uyarlamaya çalışıyoruz, onun yasalarını alıp çalışmamız lazım. Mutlaka yakın bir tarihte bize bunu uyaracaklardır, söyleyeceklerdir. Japonya'ya 1949 da söylemişlerdi, bu sizin sisteminiz militarist adam yetiştiriyor, ve doğru değil, yeni kanun getirdiler, Amerika'dan empoze ettiler, Amerika gibi bir

sistem koydular ve o sistemden dolayı Japonya kendisini kurtardı, ilerledi yükseldi, bugün dünyaya meydan okuyan durumda ve Amerika'ya kafa tutuyor. Hem de bir kaç yıl içerisinde gerçekleşti tüm bunlar. Biz henüz bu olgunluğa eriştik mi erişemedik mi düşüncesi yok. Sizin gibi, diğer hocalar gibi çok iyi yetişmiş elemanlarımız var, kanun bunu bağırıyor, çalışan da çalışmayan da bir şekilde ilerliyor. Eşit ücret sisteminde, ödül mekanizması işlemiyor. Hiç bir teşvik yok sizin de bahsettiğiniz gibi. Çalışan da aynı ücreti alıyor, çalışmayan da aynı ücreti alıyor. Tabii ondan çok daha önemli konular var. Biz burada sadece yönetimle ilgili konuyu ele aldık, kaliteden pek bahsetmedik. Kalite konusunda sizler daha etkilisiniz, bunu siz akademisyenlerimize bırakıyorum.

NACİ GÖRÜR- İstanbul Teknik Üniversitesi- Ben şöyle bir soru sormak istiyorum, bu dediğiniz gibi 2547 sayılı kanun öngördüğünüz şekilde düzeltilse, hatta çok daha düşündüğümüzün ötesinde teşvik programları getirilse siz Türk yükseköğretim sisteminin ne kadar iyiye gideceğini düşünüyorsunuz?

LATİF MUTLU- Sanıyorum ki , şimdikinden daha ileri gidecek, şimdi statik bir durumda gidiyoruz, devlet memuru arkadaşımızın dediği gibi geliyor hocalar dersini veriyor çıkıp gidiyor, kendisini zorlayan, sıkılayan, denetleyen bir kişi yok. Üniversiteler rekabet haline girecek bu da sanırım eğitimin kalitesini arttıracak bir etken olacaktır.

... ...- ÖSS Yerine ODS gibi bir sınav öneriyorsunuz, bu sınav gelince daha çok mu öğrenci girebilecek üniversiteye? Daha iyi öğrenci mi girebilecek? Yoksa daha adaletli bir sistem mi olacak?

LATİF MUTLU- Bu sınav ortaöğretim başarı puanı denetleme sınavı mahiyetinde. Yani okulda aldığı notlar ulusal standartlarda da gerçeği yansıtıyor mu, yoksa hocaları tarafından şişirilmiş notlar mı bunu denetliyor. Mesela teknik üniversitenin mühendislik bölümüne başvuracak öğrencinin ortaöğretim yıllarında matematik ve fizik ve kimya derslerinin hepsinden 5 üzerinden 5 alması ve ODS sınavında da sayısal kısımdan en iyi notu alması gerekecek. Daha sonra aldığı bu sonuçlarla üniversiteye başvuru hakkı kazanabilecek. Daha sonra üniversite dilerse öğrencileri mülakattan geçirebilecek. Sonuçta üniversitenin belirlediği kurul öğrencileri seçip alacak, merkez belirlemeyecek seçimlere. ÖSYM'nin yükü sadece öğrencinin ulusal derecesini bildiriyor olmak. Yapacağı bu ODS sınavının içeriği olarak öğrencilerden bir konu hakkındaki fikirlerini beyan edebileceği deneme de yazdırılabilir. Bu sınav Amerika'da iki farklı kar amacı gütmeyen kurum tarafından yapılıyor. Sınavların adları ACT ve SAT. Bunlar öğrencilerin bilgilerini, analitik düşünme biçimlerini ve sınav içinde yazdırdıkları denemeler ile kendilerini ifade becerilerini ölçüyor. Ayrıca sınav yılda yedi defa yapılıyor. Her ay sadece bir sınav yapılıyor. Öğrenci internetten dilediği sınav tarihine kaydını yaptırabiliyor. Ama öğrencilerin önündeki kısıtlama ise üniversiteye son başvuru tarihleri. Bence bu sistem çok mantıklı bir çözüm.

... ...- Daha çok mu öğrenci gelecek bu sayada daha az mı gelecek, daha mı adil olacak?

LATİF MUTLU- Kanımca daha adaletli bir sistem olacak. Şimdiki sistemde çok az kişiye okuma imkanı veriyoruz, her isteyen okuyamıyor Türkiye'de. Biraz evvel grafikte de gördük, aynı sınava giren bir milyon dokuz yüz bin öğrenciden yalnızca %10'u yani 190.000 ile 200.000 kişi üniversiteye girebiliyor, diğerleri sınavsız kısımdan üniversiteye geçiyor veya açıkta kalıyor yahut açıköğretime kaydoluyor. Mutlaka üniversitelerin kendisi seçmeli diye düşünüyorum, kendisine uyan öğrenci profilini.

... .. – *Bu 40 yıl evvel Türkiye’de uygulanıyordu, ben sizinle aynı yaştayım, biz yaşadık biliyoruz bunun sonuçlarını.*

LATİF MUTLU- Başlangıçta öyle idi.

PROF. DR. ÖZER BEKAROĞLU- (TÜBA ŞEREF ÜYESİ) – *Efendim, bu konu çok komplike bir konu. Siz basit söylediniz önce üniversiteye imtihansız girebilmesi için sınav, ortaöğretimin tam anlamıyla geliştirilmesi lazım, daha çünkü o seviyeye pek gelemedik, siz de takdir ediyorsunuz. İkincisi , bu 1.900.000 öğrenciden veya iki milyon öğrenci diyelim ki sınavsız alacaksınız, hangi üniversite bu kadar öğrenciyi şu anda alabilir, yetiştirebilir? Yani sayı olarak buna yeter mi? İkincisi, bugün Türkiye’de yetişmiş dediğiniz üniversitelerde toplam olarak bakarsanız bilim adamı sayısı korkunç derecede düşük gerçek anlamda. Şimdi dolayısıyla önce Türkiye’nin bir envanterinin çıkması lazım. Bu söylediklerinizin hepsine katılıyorum, doğru, YÖK’ün ve ÖSYM’nin bugünkü merkezîyetçi yapısına bende karşıyım. Herşeyi tek bir yerden kontrol etmek artık rasyonel bir uygulama değil. Fakat söylediklerinizin yapılabilmesi için, dershanelerin de kalkması lazım, ben onlara da karşıyım. Bilgiyi artık amaç olarak değil araç olarak kullanıyorlar. Öğrencileri sınava odaklayarak, bilginin özünü amacını unutuyorlar. Bu şekilde bir sistemi getirebilmek için önce Türkiye’nin bir bilim politikası yapması lazım ve Türkiye’de yok bu bir kere. 800 tane doktora öğrencisi biraz önce de söylendi yetiştirmek mümkün değil. Bugün Amerika aynı problemde yani çıkan şu son ulusal, bilimsel kuruluş National Science Foundation 2006 Göstergeleri diye iki ciltlik bir yayın çıkardı bir ay önce, bunu görmek lazım, o zaman Türkiye’nin durumunu biz oradan daha iyi görüyoruz. Şu anda Amerika’daki doktoralı olarak bilim adamı olarak çalışanlarınAmerikalı sayısı yabancılardan çok daha az ve Amerika doktora öğrencilerindeki yetişmedeki gerilemenin farkında, bunu nasıl geliştiririz diye uğraşılıyor.Yani Amerika’da da aynı şekilde problemler var, ama Türkiye’de problem daha çok. Şimdi, o zaman bizim bir şey geliştirmemiz lazım. Yani bu kadar öğrenci haklısınız, alalım, bunları yetiştirelim şu veya bu şekilde şimdi bir bina bir levha, iki tane de profesör yahut yardımcı doçent ile biz üniversite yapabiliyoruz biliyorsunuz, şimdi 15 tane daha açılacak ve oradaki manzarayı da hep beraber göreceğiz. Türkiye’de şu anda 32.000 bilim adamı, yani bilimsel olarak çalışanlar nerede 32.000 tane efendim? Yani orada verilen rakamlara bakarsanız, bugün üniversitede çalışanlar 27.000 civarında görünüyor, herhalde bütün araştırma görevlisi dahil sayılıyor, eğer bunları biz gelişmiş olarak üniversitelerdekilerini de göze alırsak profesörleri şunu bunu, demek ki yani Türkiye’nin çok ileri gitmesi lazım.Bugün bu göstergelerle bu mümkün değil. Türkiye’de bugün toplasanız gerçek anlamda o seviyede dışarıdakilere nazaran 100, 150 belki 200 tane bilim adamı ya çıkar ya çıkmaz. Ben fen bilmlerini biliyorum, o zaman bunları nasıl yapacağız beyefendi, bütün mesele bu.*

LATİF MUTLU- Şimdi, burada biz sadece yükseköğretime geçiş sürecini ve idari bölümü ele aldık. Eğitimin kalitesi konusuna girmek bizim haddimize değil, sizlere düşüyor, her üniversite kendisi bunu ayarlayacak. Kim yapacak bilim politikasını, Ankara’dakiler mi yapacak , YÖK mü yapacak, Milli Eğitim Bakanlığı mı yapacak, hangisi yapacak? Bakanlar Kurulu mu ? Efendim, üniversiteler kendi kendine yapacak onu, her üniversite kendisi yapacak. Üniversiteler yarış içerine girdiği zaman neyi nasıl başarırız diye kendileri düşünüp meydana getirecek ve onlara bu imkanı vermemiz lazım, onlara gerekli parayı temin ettiğimiz zaman o kendi kendine gelişir. Para olmadan üniversite parasız olarak gelişmez.

PROF DR. ÖZER BEKAROĞLU- *Efendim üniversite nasıl yarış içine girebilir ki. Bu kanunlar bu müeyyideler imkansız kılıyor bunu.*

LATİF MUTLU- Evet işte o kanundan kurtulmak

PROF DR. ÖZER BEKAROĞLU- Her üniversite, Türkiye'nin bilim politikası için önce her üniversitenin kendi bilim politikasını yapması lazım, aynen katılıyorum, ama nasıl yapacak efendim? Eldeki malzemeye bakım, adam dışarıdan adam getiriyor hemen oraya bir şeyler yapıyor, biz bunu nasıl yapacağız?

LATİF MUTLU- Efendim parayla yapacağız, paramız olmadan mümkün değil

PROF. DR. ÖZER BEKAROĞLU- *Aslında Türkiye çok para sarf ediyor şu anda*

LATİF MUTLU- Nereye?

PROF DR. ÖZER BEKAROĞLU- *Havaya*

LATİF MUTLU- Evet , havaya dersanelere ve devletin Kredi Yurtlar Kurumuna verdiği ödeneklerin de çoğu...

PROF DR. ÖZER BEKAROĞLU- *Şimdi, bakınız efendim geçen gün Ankara'da bir panele çağırıldılar beni, Türkiye'nin bilim politikaları diye oradan da çıktı meydana ve bunu yapan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, kimler var, Başbakan, Bakanlar, sıralanmış sıralanmış bir sürü adam gelip toplanmışlar, nasıl bir politika yapmışlar, kararlar alınmış. TÜBİTAK Başkanı çıkıyor bütün bilgileri veriyor, tamam diyorlar, bu politikadır diyorlar. TÜBİTAK bunu yapacak ve ben orada da söyledim, şimdi de söylüyorum. Peki, TÜBİTAK, bunları nasıl yapacak? Bir kurum bütün Türkiye'nin bilim politikasını ve trilyonlarca lirayı sarf edecek, hiçbir şey yapamıyor. Aynı şeyi söylüyorum, hem savcı, hem hakim, hem polis. Şimdi efendim nasıl olur bu iş? Orada, dünyada tabii biliyorsunuz bir çok kuruluşlar var, bu kuruluşlarla ilgili bilmem bağımsız ve hatta politikadan bağımsız ve verilen bütün göstergeler de o bakımdan tarafsız olarak veriliyor. Onun için yani önce Türkiye'de bir sistemi geliştirmek lazım.*

LATİF MUTLU- Aynen katılıyorum, sistemi geliştirmek için bu bir ön adımdır, hepsini birden yapmak da mümkün değil.

PROF DR. ÖZER BEKAROĞLU- *Siz kendi üniversitenizde değiştirebiliyorsanız çok iyi.*

LATİF MUTLU- Kendimiz, üniversitemiz değiştirmeye gerek yok çünkü bu esaslara göre kuruldu.

GAZİ ÇELİK- *Konudan konuya geçiliyor ama, bilim politikasını eğer TÜBİTAK tespit edemezse, TÜBA tespit edemezse, üniversiteler tespit edemezlerse, o zaman kim tespit edecek? Yani güvenilmezse o yapamaz, bu yapamaz denilirse o zaman kaos olur.*

LATİF MUTLU- Üniversiteler yapacak, her üniversite kendisi yapacak.

GAZİ ÇELİK- *İkincisi, gerçekten öğretimin de paralı olması birçok açıdan gayet önemli bir konu, zaman zaman özel üniversitelere çeşli sebeplerle gidiyor, yani kampüsüne girdiğinizde ayrı bir hava evet, gerçekten esiyor, tam bir özgürlük içerisinde herkes çok serbest yani öğrencisinden öğretim görevlisine kadar, yani kapısındaki güvenliğinden tutunda bahçesinde dolaşp işte kütüphanesinde araştırma yaptığınızda o rahatlığı hissediyorsunuz, ama bir devlet müessesesine girdiğinizde daha kapısından girerken tedirginlik başlıyor. Yani öğrencisinden kantininden öğretim görevlisine kadar. Dolayısıyla burada para önemli, yani çıplak gözle içine falan dalmadan o havayı ben hissediyorum Yani para olduğunda gerçekten kalite bir anda yükselecek.*

LATİF MUTLU- Evet, aynen katılıyorum. Para olunca kalite de beraber gelir. Üniversitelerin kendisi bilim politikasını tespit edecek, ne tip adam yetiştireceğine kendisi karar verecek o şekilde çalışacak, her üniversite ayrı ayrı bir yöntem seçecek değil mi hocam?

BAŞKAN- Evet hocam.

BÜLENT AKARCALI- *Ben Bilgi Üniversitesinin kurucusu ve yöneticisiyim dolayısıyla Latif Bey sayesinde de konuların epey içine girdim, siyasetçi olarak biliyorum, ama akademik dünya ile de yurtiçinde, yurtdışında gerçekten uzun yıllar bulundum ve deneyimlerinden biri de Brüksel Üniversitesini bitirdikten sonra, dört yıl Belçika'nın o dört yılı takip eden 15 yıl içerisindeki o yükseköğretim, eğitim kurumlarının içinde fiilen çalışmak oldu. Şimdi benim gördüğüm şu; birincisi bu tip toplantılar bu ihtiyaca yönelik tartışmaları devam ettirmek için son derece önemli. İkincisi herkes Ankara'yı çözüm yeri olarak bekler. Benim 20 yıllık siyasi hayatımda gördüğüm, Ankara'nın analitik çözümçü yapısı yoktur. Ankara, lineer çalışır, bilgisayar gibi, sıfır veya bir, evet veya hayır Ankara bir izin yeridir, genelde de evet demeyi değil, hayır demeyi tercih ederler. Evet deyince iş çıkacaktır, hayır derse iş çıkmayacaktır. Ankara'yı evet dedirtmek için o işi sizin yapacağınızı göstermeniz lazım. Ben bakan olarak Bakanlar Kurulundan bir şey çıkarırken arkadaşlarıma, merak etmeyin size hiçbir yük gelmeyecek derdim, Başbakana bu işi yalnız ben yapacağım derdim. Şimdi şöyle toparlamak istiyorum, eğer üniversitelerimiz bu sorunların çözümünde ortak olarak, tümü bile olmasa ağırlıklı bir şekilde ortaya, Ankara'ya gerçekler içerisindeki çözüm yolunu götürdüğünde Ankara buna hayır diyemez. Hele bir de merak etmeyin bu işleri biz yürüteceğiz, bize şu yetkileri de verin dedikten sonra kesinlikle kabul edeceklerdir. Türkiye'deki esas sorun şu, bu yüzbinlerce gencin ve ailelerin dershaneye verdikleri paraları üniversiteye nasıl transfer ederiz. Bu çözümü makul bir şekilde ortaya koyabildiğimiz zaman üniversitelerin maddi sorununa büyük bir yaklaşım getiriyor. Biraz önce beyefendi söyledi, Türkiye'de para gerçekten çarçur edilir. Ben haftada bir Vatan Gazetesi'nde de yazıyorum, orada da yazdım, gayet rahat söylerim İstanbul'un züppe zenginlerinin züppe çocuklarının otomobil yarışı ihtiyacı için ilk önce 30 milyon Dolar diye kandırıldı, ondan sonra 250 milyon Dolar'a pist yapıldı. Bunu ilk başından beri a'dan z'ye bilen birisi olarak milletvekili olarak, bakan olarak karşı durdum, kimse dinlemedi. Çünkü o takım kenetlenmişti. Türkiye'de son derece itibarlı birkaç tane ismi yanlarına almışlardı ve başardılar 250 milyon Dolar para harcandı, bu paranın büyük bir kısmı o işi kuran Belçika tabiiyetinde İngiliz asıllı adama gitti, hala da gidiyor. Buradan geleceğim şu, Türkiye'de para var ama kenetlenen yok. İşte hani ben 20 yıldır İstanbul Milletvekiliği ve iki bakanlık dönemimde bir tek Üstün Elbiler sayesinde bir kere İstanbul'daki üniversite rektörlerini bir araya getirebildim. İstanbul Milletvekilleri ile birlikte 20 yıl içerisinde her yıl rektörlere yazı yazdım, haber gönderdim, sorunlarınız neyse yardımcı olalım diye. Emin olun, Üstün Elbiler Boğaziçi Rektörü iken onunla bir arkadaşlığımız vardı, onu hariç koyarsam, hiçbir milletvekili yahut rektör arkadaşım ne bir sorun iletirdi, ne de ilgi gösterirdi. Dolayısıyla gücünüzü İstanbul Üniversiteleri, Ankara'ya yüzde yüz hakim olma gücünü kullanmazlar. Bunu kim kullanır, işte İstanbul'a yarış pisti yaptıracağım veya başka bir şey yaptıracağım diyerekten bir araya gelen, gazetelere basına etki yapabilen az sayıdaki kuruluşlar. Eğer Türkiye'nin diğer üniversitelerini bir araya bırakırsam, İstanbul üniversitelerinin yarısı, yani emin olun, belli üç beş sorunla bir araya gelseler bu böyle olacaktır diye bastırsa Ankara'da buna direnecek hiçbir güç yoktur. Emin olun yoktur. Ama İstanbul bu gücünün farkında değil, kullanma gayretinde değil. Dolayısıyla az sayıda çok çalışanlar çok sayıda az çalışanların her zaman önüne geçebilir. Bu toplantıların da yararı bu olayı tetikleme olmalı. Türkiye'de yükseköğretim bu şekilde devam edemez, yani biraz önce belirttiğim açıköğretim kandırmadır, ben şu anda iş dünyasındayım aynı zamanda açıköğretimden mezun oldum diyen kişiyi, yani lise diploması var diye kabul ediyorlar. Dershanelere harcanan para hani hakikaten yazıktır vesairedir ama buardan bir şey çıkabilecekse, ki doğru bir tane iki*

tane toplantıda çıkmaz, bildikleirinizi beni hani tekrar etme babından söylemiş oluyorum. İstanbul biracık bir araya gelebilse, yani şu toplantıdan sonra İstanbul'daki vakıf, devlet üniversiteleri fark etmez, çünkü o üniversitelerin rektörleri aynı genetik yapıdan gelme, aynı değerlere ve benzer ideallere sahip insanlar. Hiçbiri ben vakıf üniversitesindenim öbürü ben özel üniversitedenim diye ayırım kesinlikle olmaz. Diğerleri de birlik oluşturabilseler emin olun çok kısa zamanda ciddi bir sonuç elde edilir. Ben bu temennilerde bulunmak istedim.

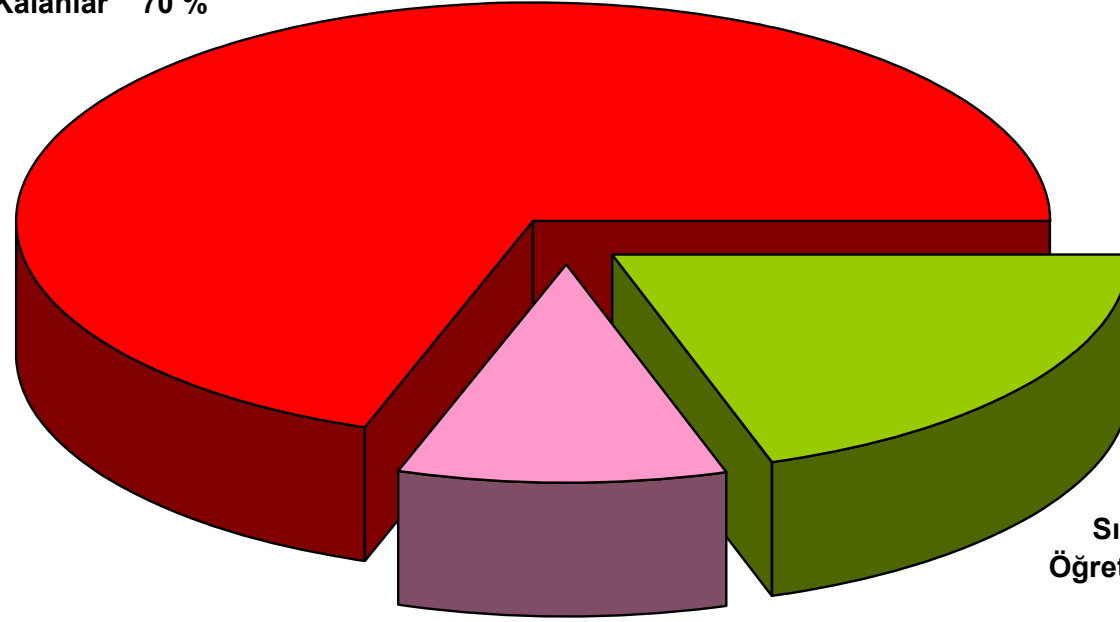
... - Efendim ben sadece bugünkü rakamlara göre çözüme içindeyim, onu çözmeye çalışıyorum, halbuki yarınki rakamlar dev gibi büyüyor. Her yıl bir milyon nüfusumuz artıyor. Bunun manası 25.000 derslik, 40 kişilik 25.000 derslik, 1000 tane yeni okul demek. 40.000 tane yeni öğretmen demek. Bu çok büyük bir problem nüfusumuzun artması. Bu ileride tabii üniversiteye doğru da kayıyor. Oraya doğru da kayıp gelecektir, onları da yükleyecektir, buna çözüm nedir, ne yapsak, odaları mı ayırsak, evleri mi ayırsak, milleti saklasak mı, ama bunu düşünmek lazım, Belki konunun dışında bir soru ama büyük problem.

LATİF MUTLU- Efendim, sorunun öteden bir sebebi de nüfus artışı sizin bahsettiğiniz gibi. Belki nüfus artış hızı biraz yavaşlıyor ama Batı Anadolu'da, Doğu Anadolu'da ve Güneydoğu Anadolu'da nüfus artış hızı hızla gidiyor. Ortalama çocuk sayısı bu bölgelerimizde 8 civarında ve o vilayetler Batı Anadolu'ya göç veriyor sürekli. Orada doğup Batı Anadolu'ya sokaklarda dolanmaya veya amelilik yapmaya insan yetiştiriyorlar. Bu da ayrı bir konu. Geçen gün bir televizyon programında izlemiştim, bu bölgeyi bilen bir uzman dedi ki, "Güneydoğu Anadolu'daki insanları üniversiteye almıyorlar, alamıyorlar, onlar üniversiteye giremiyorlar, sonra da Kuzey Irak'taki Kürt Üniversitelerinde eğitim görüyorlar ve değişerek Türkiye'ye gelecekler haberiniz olsun" Bunun üzerine Güneydoğu Anadolu'daki on vilayeti inceledim. Orada üniversiteye başvuran lise mezunlarının oranı yüzde 1,5. Batı Anadolu'da on vilayeti ele aldım orada yüzde 3. Sonuçta Batı Anadolu'daki üniversite başarı oranı yüzde 40, Doğu Anadolu'dakilerin yüzde 0 civarında. Bu Güneydoğu Anadolu'nun gittikçe daha eğitimsiz hale geldiğinin göstergesi ve eğitimsiz insanlar büyükşehirlerin sokaklarını işgal etmeye başlıyor. Sonunda poliste baş edemiyor, yeni kuvvetler arıyor. Bunun çözüm yolu eğitimi yaygınlaştırmaktır diye düşünüyorum. Burada ufacık birkaç yere temas etti, çok değerli fikirler aldım hocalardan, bunu geliştirmeye devam edeceğiz.

BAŞKAN- Türkiye'nin artık yükseköğretimin bir çok alanında radikal reformlara ihtiyacı var. Anlaşılan eğitim o kadar önemli bir konu ki, bunun gibi daha çok konuşmamız, toplanmamız üzerinde akıl yürütmemiz ve sonuca ulaşmamız lazım. Hepinize teşekkür ederim.

2004 Yılı Yüksek Öğretime Yerleşme

Açıkta Kalanlar 70 %

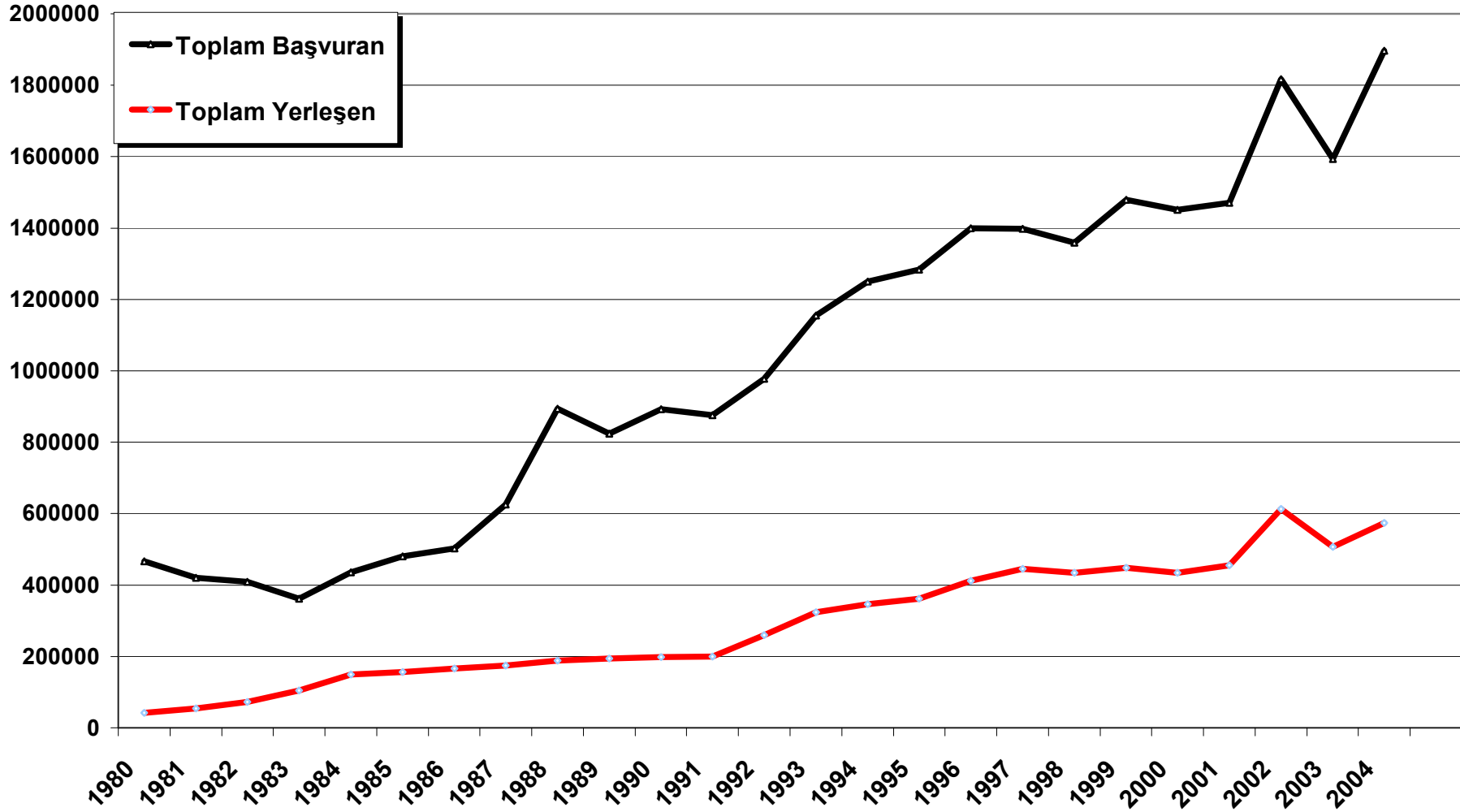

Sınavsız ve Açık
Öğretim'e Kaydolanlar
20%

Örgün Öğretim'i
Kazananlar
10%

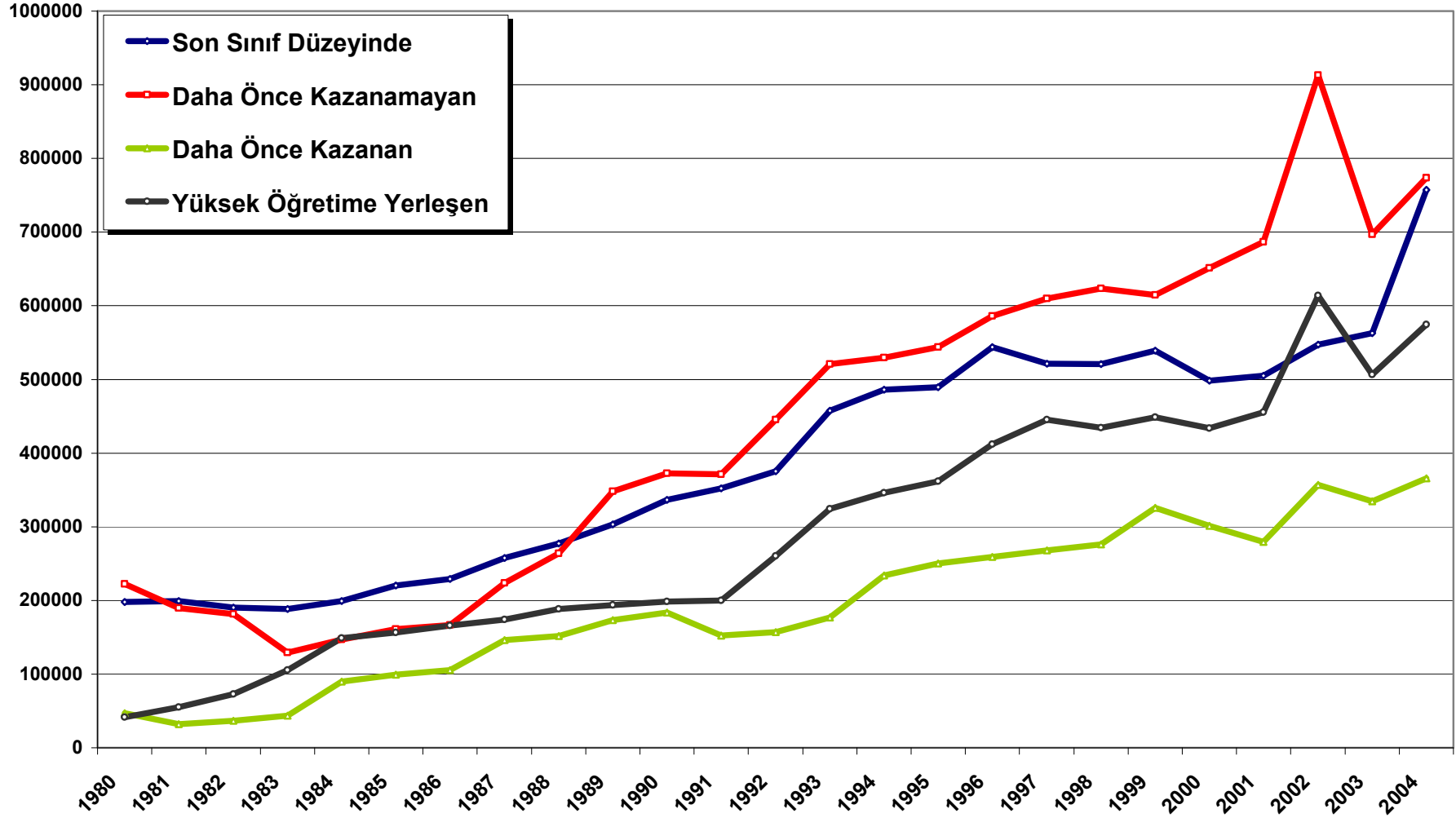
- Büyük heyecan ve ilgi uyandıran ÖSS'nin veriminin bu kadar küçük olması, sınavın önemini azaltmaktadır.
- Yerleştirildiği açıklanan öğrencilerden % 10'u bölümünü beğenmediği için kayıt olmamaktadır. Bu nedenle kontenjanlar boş kalmaktadır.
- Bu büyük sınavın sonucunda sadece % 8 lik kısmı kaydolmaktadır.

ÖSS'ye Toplam Başvuru ve Yerleşme

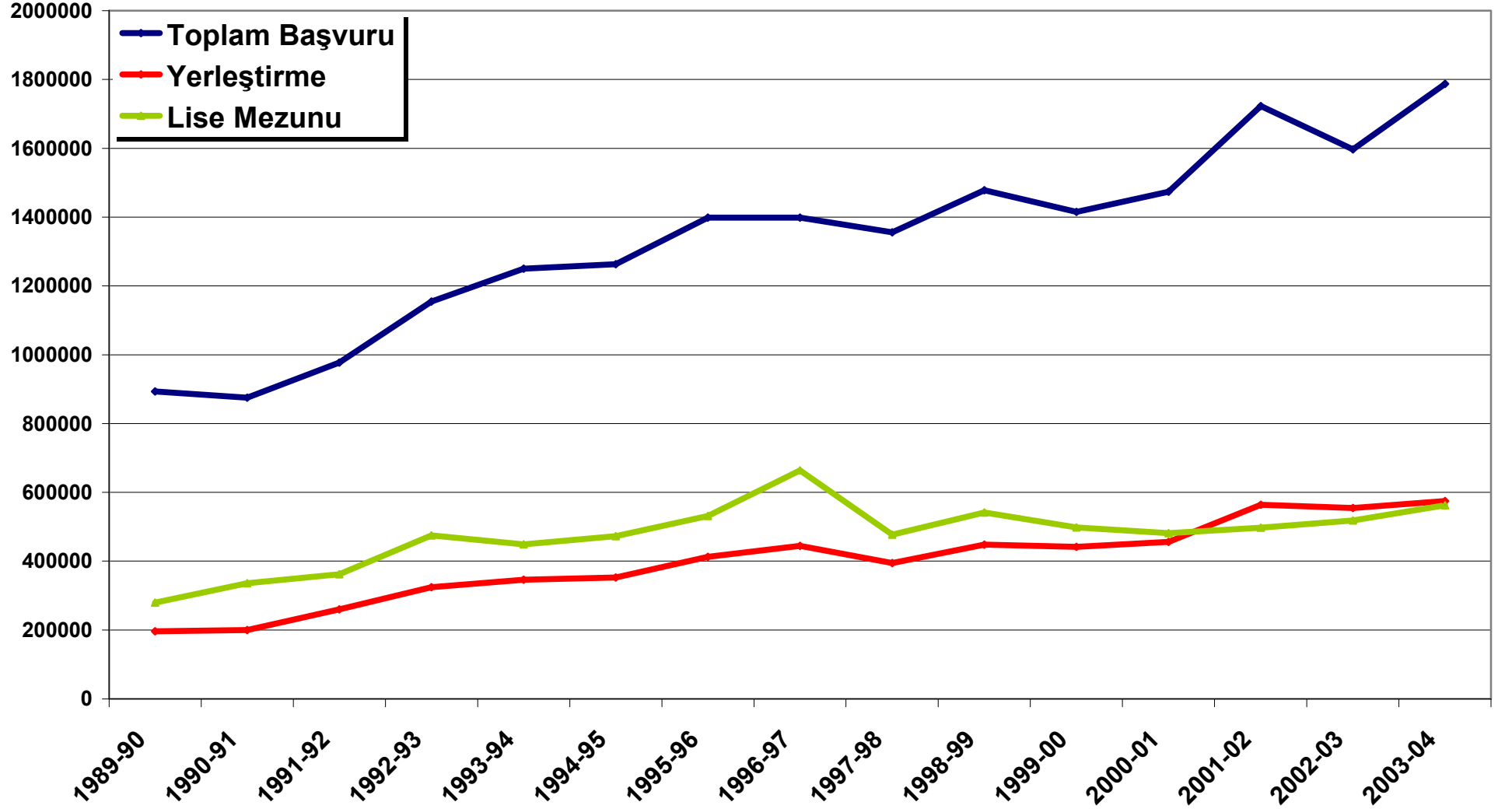
- Üniversite önlerinde yığılmanın gittikçe büyüdüğünü görüyoruz.

Yüksek Öğretime Başvuru

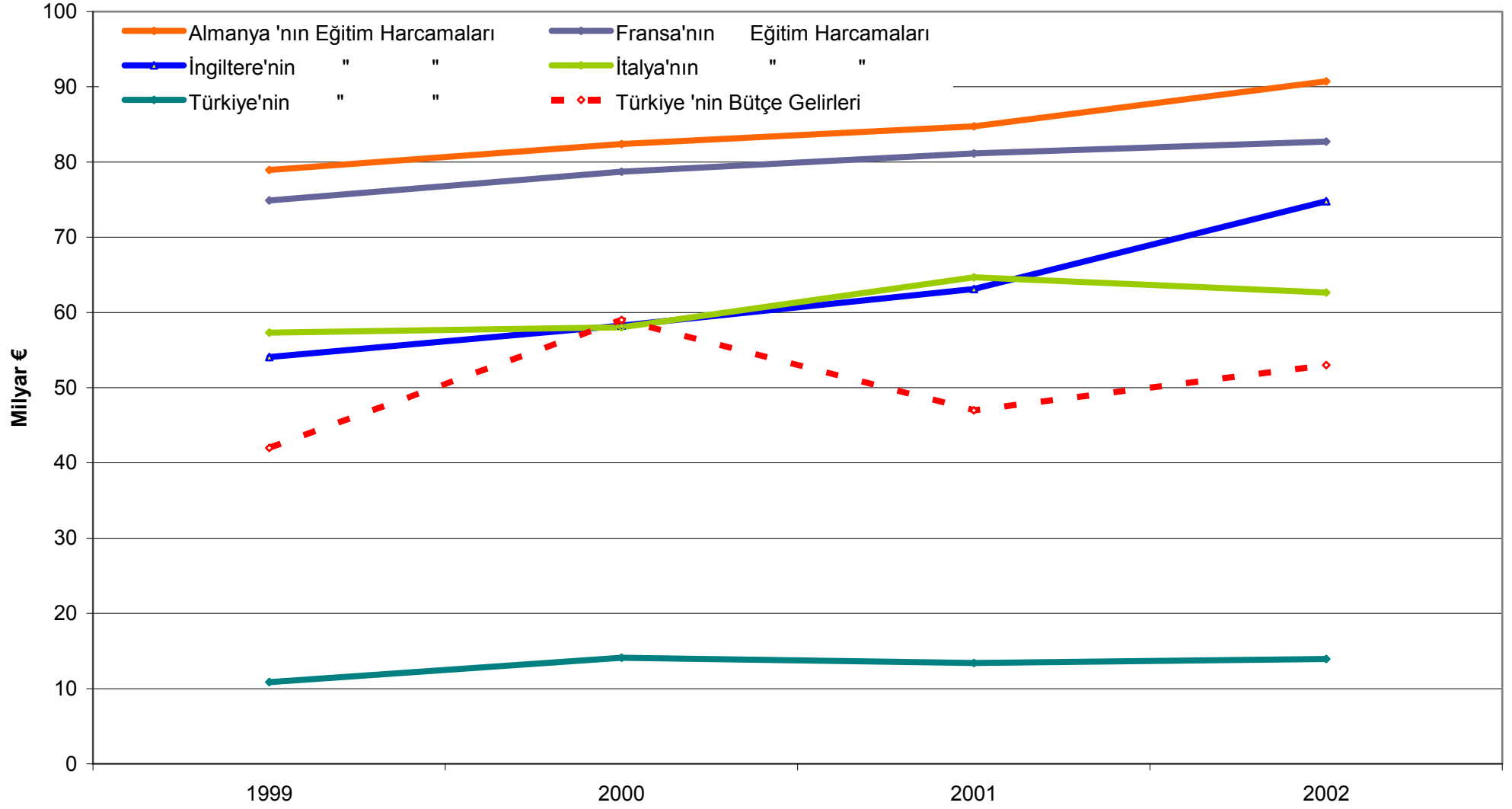

- Artan öğrenci sayıları karşısında yükseköğretim talebini karşılamakta gittikçe yetersiz kalıyoruz

Yükseköğretime Geçiş

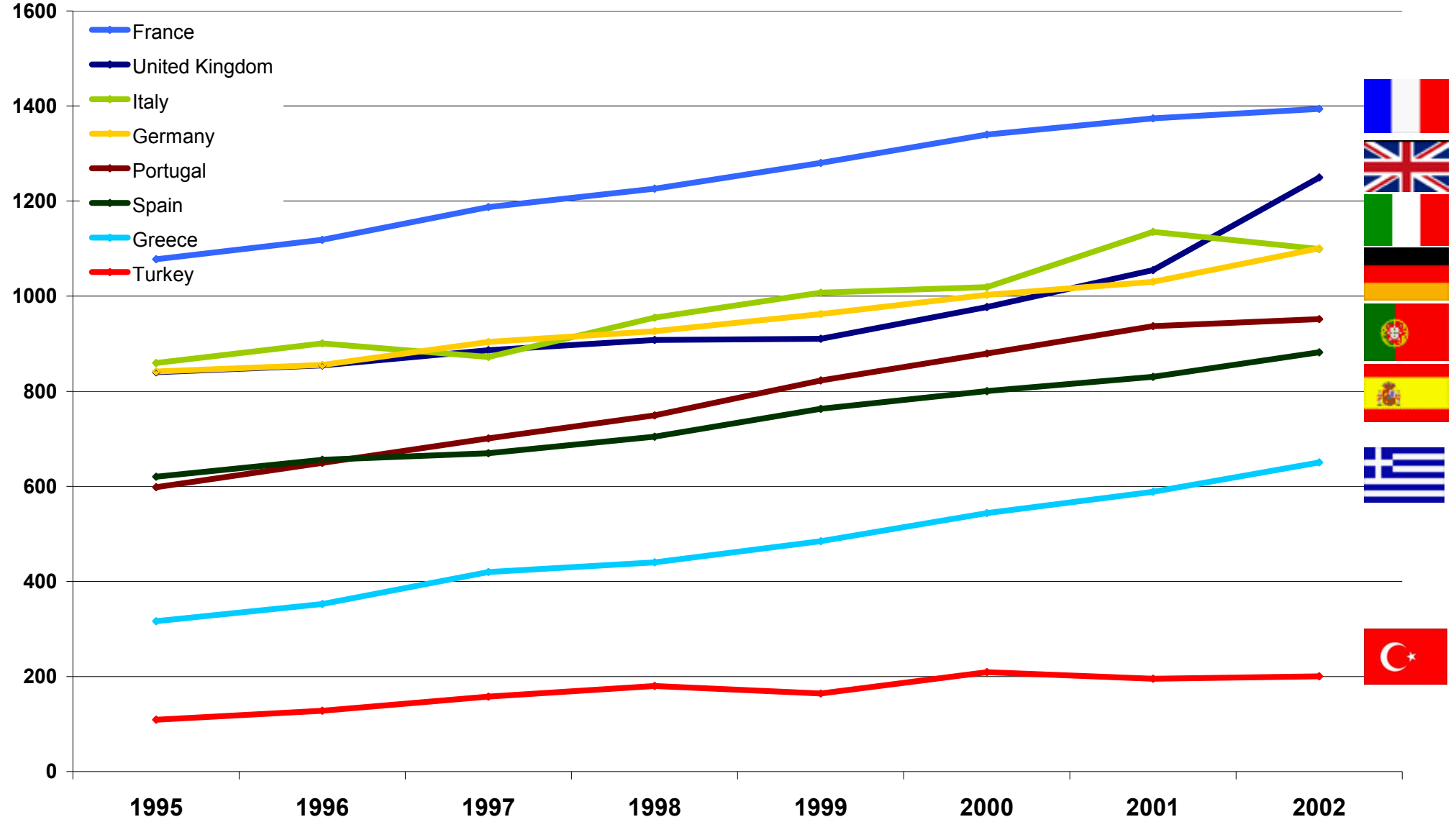

Türkiye'nin Bütçe Geliri ve Avrupa Ülkelerinin Eğitim Harcamaları

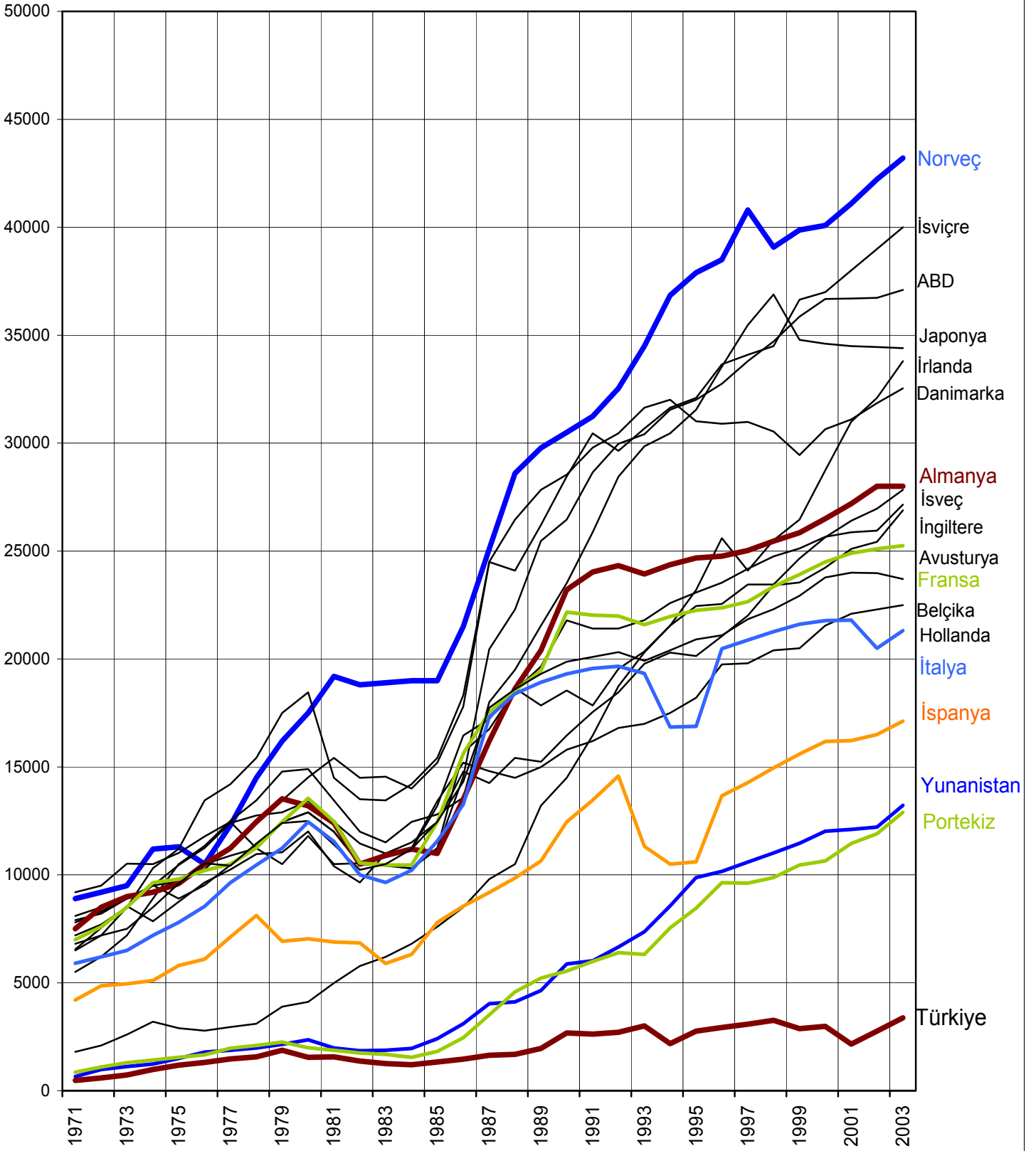
EURO €

Avrupa Ülkelerinde Kişi Başına Eğitim Harcaması

OECD ÜLKELERİNDE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN ULUSAL GELİR 1971-2003

ABD Doları

Kaynak: World Penn Tables

Yükseköğretimde Okullaşma Oranı ve Milli Gelir İlişkisi

